

Załącznik do Uchwały Nr .../11
Rady Gminy Łuków
z dnia 2011 roku
w sprawie przyjęcia aktualizacji
„Programu usuwania wyrobów
zawierających azbest dla
Gminy Łuków na lata 2011 – 2032”

Program usuwania wyrobów zawierających azbest dla Gminy Łuków

Aktualizacja na lata 2011 – 2032

Łuków, grudzień 2010

Zleceniodawca

Gmina Łuków
ul. Świderska 12
21-400 Łuków
NIP 825 199 79 86

Wykonawca

AZYMUT
Menadżerskie Biuro Asocjacyjne
tel. 399 072 819
fax 612 785 424
e-mail: azymut-mba@wnioski-dotacje.eu
WWW: <http://wnioski-dotacje.eu>
Książ 19
63-130 Książ Wielkopolski

Autor

mgr inż. Jerzy Kwintkiewicz
kom 509 272 505

.....
(podpis)

SPIS TREŚCI

1. WSTĘP	5
2. CEL I ZADANIA PROGRAMU	8
3. KLASYFIKACJA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST	10
4. SZKODLIWOŚĆ AZBESTU I POSTĘPOWANIE Z ODPADAMI ZAWIERAJĄCYMI AZBEST	16
4.1 SZKODLIWOŚĆ AZBESTU	16
4.2 POSTĘPOWANIE Z ODPADAMI ZAWIERAJĄCYMI AZBEST	18
5. DIAGNOZA STANU ISTNIEJĄCEGO, BILANS MASOWY WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST NA TERENIE GMINY ŁUKÓW	20
5.1. DIAGNOZA STANU ISTNIEJĄCEGO	20
5.1.1. Lokalizacja Programu	20
5.1.2. Ogólna charakterystyka gminy Łuków	21
5.1.2.1. Obszar specjalnej ochrony (OSO)	24
5.1.2.2. Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk (SOO)	24
5.1.2.3. Rezerwat Przyrody JATA	26
5.1.3. Inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest	26
5.2. BILANS MASOWY WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST NA TERENIE GMINY ŁUKÓW	32
6. ZAŁOŻENIA I UWARUNKOWANIA REALIZACJI PROGRAMU	35
7. MONITORING REALIZACJI PROGRAMU	39
8. HARMONOGRAM REALIZACJI PROGRAMU NA LATA 2011 – 2032	41
9. KOSZTY USUWANIA WYROBÓW AZBESTOWYCH Z TERENU GMINY ŁUKÓW W OKRESIE 2011 – 2032 ..	46
10. FINANSOWANIE USUWANIA WYROBÓW AZBESTOWYCH	48
10.1. FUNDUSZE OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ	49
10.2. BANK OCHRONY ŚRODOWISKA	51
10.3. FUNDACJE I PROGRAMY POMOCOWE	51
10.3.1. Fundacja EkoFundusz.	51
10.3.2. Inne fundacje	53
10.4. FUNDUSZE STRUKTURALNE, FUNDUSZ SPÓJNOŚCI, PROGRAMY OPERACYJNE.....	53
11. WYTYCZNE DOTYCZĄCE PRZEPISÓW BHP W ZAKRESIE BEZPIECZNEGO USUWANIA WYROBÓW AZBESTOWYCH	55
12. WYTYCZNE DLA JEDNOSTEK SAMORZĄDU GMINNEGO, WŁAŚCICIELI, ZARZĄDCÓW NIERUCHOMOŚCI I WYKONAWCÓW PRAC POLEGAJĄCYCH NA ZABEZPIECZENIU I USUWANIU WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST	58
13. ZAŁĄCZNIKI	62
13.1. ZAŁĄCZNIK NR 1 OCENA STANU I MOŻLIWOŚCI BEZPIECZNEGO UŻYTKOWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST (Dz.U.04.71.649) – WZÓR	62
13.2. ZAŁĄCZNIK NR 2 INFORMACJA O WYROBACH ZAWIERAJĄCYCH AZBEST I MIEJSCU ICH WYKORZYSTYWANIA (Dz.U.03.192.1876) – WZÓR	64
13.3. ZAŁĄCZNIK NR 3 INFORMACJA O WYROBACH ZAWIERAJĄCYCH AZBEST, KTÓRYCH WYKORZYSTYWANIE ZOSTAŁO ZAKOŃCZONE (Dz.U.03.192.1876) – WZÓR	65
13.4. ZAŁĄCZNIK NR 4 WYKAZ FIRM POSIADAJĄCYCH ZATWIERDZONY PROGRAM GOSPODARKI ODPADAMI NIEBEZPIECZNYMI ZEZWALAJĄCY NA WYTWORZENIE ODPADÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST	66
13.5. ZAŁĄCZNIK NR 5 WNIOSEK O DOFINANSOWANIE ODEBRANIA I UNIESZKODLIWIANIA ODPADÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST – (PRZYKŁADOWE WNIOSEK).....	67
13.6. ZAŁĄCZNIK NR 6 KARTA PRZEKAZANIA ODPADÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST	69
13.7. ZAŁĄCZNIK NR 7 STAN PRAWNY – REGULACJE USTAWOWE DOTYCZĄCE UŻYTKOWANIA I USUWANIA WYROBÓW I ODPADÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST	70

14. SPIS TABEL	76
15. SPIS RYSUNKÓW	77

1. Wstęp

Kontekst organizacyjno-prawny

„Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla Gminy Łuków na lata 2011-2032” został opracowany zgodnie z aktualnie obowiązującym od 29.07.2009r. „Programem Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032” (POKzA), przyjętym uchwałą Nr 122/2009 Rady Ministrów z dnia 14 lipca 2009r. w sprawie ustanowienia programu wieloletniego pod nazwą „Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032”.

Program ten został znowelizowany uchwałą Rady Ministrów Nr 39/2010 z dnia 15 marca 2010 roku.

Opracowanie gminnego programu usuwania azbestu stanowi jedno z zadań samorządu gminnego zgodnie z w/w Programem. Podstawowe cele Programu to:

- usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest,
- minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych spowodowanych obecnością azbestu,
- likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko.

W niniejszym „Programie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla Gminy Łuków na lata 2011 – 2032” zawarto podstawowe informacje na temat azbestu, kierunkach zastosowania wyrobów azbestowych oraz jego wpływie na zdrowie człowieka. Przedstawiono ilości wyrobów azbestowych zinwentaryzowanych na terenie gminy oraz obliczono szacunkowy koszt ich usunięcia i unieszkodliwienia. Niniejszy Program ma na celu również zapoznanie z przepisami prawnymi dotyczącymi postępowania przy użytkowaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz wynikającymi z nich procedurami pozwalającymi uniknąć niewłaściwego ich demontażu a tym samym zagrożenia zdrowia ludzkiego. W Programie wskazano także możliwości pozyskania środków z różnych źródeł na usuwanie wyrobów azbestowych.

Przystępując do opracowania przedmiotowego dokumentu przyjęto założenie, że będzie on obejmował okres od 2011 do 2032, zgodnie z obowiązującym POKzA, który przewiduje usunięcie wyrobów zawierających azbest do roku 2032 oraz z niniejszą aktualizacją. Aktualizacja dotyczy „Programu usuwania wyrobów zawierających azbest dla Gminy Łuków na lata 2008-2032” uchwalonego Uchwałą Nr XVI/08 Rady Gminy Łuków z dnia 14 lutego 2008 roku i uwzględnia wejście w życie Ustawy z dnia 3 października 2008r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. Nr 199, poz. 1227 z późn. zm.) oraz zmiany POKzA.

Zgodnie z POKzA podzielono w/w okres na podokresy, z których pierwszy obejmuje lata 2009-2012, kolejne 2013-2022 i 2023-2032. W latach 2011-2012 należy usunąć z terenu gminy Łuków wyroby zawierające azbest zakwalifikowane do pierwszego stopnia pilności, (ok. 850 Mg), stwarzające najpoważniejsze zagrożenie dla zdrowia mieszkańców gminy i sezonowo przebywających na jej terenie turystów.

Program niniejszy podlegać będzie aktualizacji z uwagi na zmieniające się przepisy prawne oraz sukcesywną realizację postawionych zadań i konieczność określenia kolejnych, jak również z uwagi na zmieniające się możliwości pozyskiwania środków finansowych. W odniesieniu do ram czasowych POKzA przewiduje się aktualizację niniejszego Programu po roku 2012.

Niniejszy Program zostanie poddany aktualizacji, m.in. o: obowiązujące przepisy, aktualne dane dotyczące ilości wyrobów azbestowych z uwzględnieniem ilości usuniętych z terenu gminy, możliwości w kolejnym okresie programowania pozyskania funduszy na usuwanie azbestu.

Azbest jest nazwą handlową 6 różnych minerałów z grupy serpentynów i amfiboli występujących w postaci włóknistych skupień. Pod względem chemicznym są uwodnionymi krzemianami magnezu, żelaza, wapnia i sodu. Azbest jest materiałem praktycznie niezniszczalnym, nie ulega on bowiem ani degradacji biologicznej, ani termicznej, w związku z czym po wprowadzeniu do środowiska może on pozostawać tam przez setki lat. Nazwa azbest nie określa konkretnego minerału, lecz dotyczy ogółu minerałów krzemianowych tworzących włókna. Przyjmuje się, że azbestami są włókniste odmiany minerałów występujące w przyrodzie w postaci wiązek włókien cechujących się wytrzymałością na rozciąganie, elastycznością i odpornością na działanie czynników chemicznych i fizycznych. Ze względu na swoje zalety takie jak: odporność na wysokie temperatury, działanie mrozu, kwasów, substancji żrących, a także elastyczność stosowany był szeroko od ponad 100 lat w około 3 tys. wyrobów przemysłowych.

Służył on do produkcji wyrobów budowlanych, szczególnie płyt dachowych, elewacyjnych oraz rur. W handlu stosowano powszechnie trzy rodzaje minerałów:

- krokidolit „azbest niebieski” – ma najkorzystniejsze właściwości mechaniczne, przez co był najchętniej wykorzystywany w przemyśle, należy do grupy amfiboli jest najbardziej szkodliwy, rakotwórczy i mutagenny, najwcześniej wycofany z użytkowania – w latach 80-tych XX wieku;
- amosyt – „azbest brązowy” – należący do grupy amfiboli, o szkodliwości pośredniej między krokidolitem i chryzotylem, ma włókna sztywniejsze i mniej giętkie w porównaniu z chryzotylem, nie spotykany w wyrobach produkcji polskiej, stosowany w wyrobach Europy zachodniej, często w formie tynków i natrysków ogniochronnych;
- chryzotyl – „azbest biały” – przedstawiciel grupy serpentynu, najczęściej z azbestów stosowany w produkcji wyrobów azbestowo – cementowych oraz popularnych wyrobów tkanych i przędz termoizolacyjnych.

W Polsce azbest najczęściej wykorzystywano do produkcji: pokryć dachów: eternit falisty i płaski, płyt elewacyjnych i balkonowych, rur do wykonywania instalacji wodociagowych, kanalizacyjnych i centralnego ogrzewania, sprzęgieł i hamulców do wind, różnych typów izolacji cieplnej, bojlerów, kotłów, wymienników ciepła, przewodów centralnego ogrzewania, ognioodpornych koców azbestowych.

Trwałość płyt azbestowo - cementowych szacuje się na 30 lat, natomiast okres eksploatacji innych wyrobów jest z reguły krótszy. Korodujące wyroby zawierające azbest uwalniają pył azbestowy, który wnika do organizmu wywołuje poważne choroby układu oddechowego. Dlatego Władze samorządowe Gminy Łuków, mając na uwadze zdrowie mieszkańców oraz wymogi prawne, podejmują działania w kierunku likwidacji wyrobów zawierających azbest występujących na terenie gminy.

W „Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032” z uwagi na brak w kraju szczegółowej inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest, wszystkie wartości i większość danych ilościowych ujęto szacunkowo. Według nich, na terenie kraju nadal użytkowane jest około 14,5 mln Mg wyrobów zawierających azbest.

Na terenie gminy Łuków zinwentaryzowano 9.450 Mg wyrobów zawierających azbest, co stanowi 0,065 % ilości na terenie kraju. Jest to wskaźnik prawie 2-krotnie wyższy, niż średnia krajowa. Ze względu na zagrożenie, jakie stwarzają w/w wyroby, powinny one zostać usunięte ze wszystkich obiektów na terenie gminy najpóźniej do końca 2032 roku.

Azbest stanowi poważne zagrożenie dla zdrowia i życia ludzi. W związku z tym powstało wiele regulacji prawnych zakazujących stosowania i produkcji wyrobów zawierających ten minerał, a także nakazujących usunięcie wyrobów już istniejących, m.in. Ustawa z dnia

19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z dnia 28 sierpnia 1997 r. z późn. zm.).

Wszyscy znani producenci płyt azbestowo-cementowych stosowanych przede wszystkim w budownictwie określali czas użytkowania swoich wyrobów na 30 lat. Wynikało to z kilkudziesięcioletnich doświadczeń w użytkowaniu płyt wytwarzanych powszechnie stosowaną, tzw. moką metodą produkcji (metodą Hatscheka), które wskazują, że prawidłowo położone i zamontowane płyty, pomalowane farbą akrylową oraz konserwowane co 5 – 7 lat praktycznie mogą być użytkowane ponad 30 lat, dlatego terminem docelowym realizacji programu jest 31 grudnia 2032r. Przy założonym okresie usuwania do roku 2032 wiele z tych wyrobów przekroczy wszelkie normy i granice bezpiecznego użytkowania. Dlatego też istotne jest ustalenie kolejności usuwania wyrobów zawierających azbest (stopnia pilności usuwania).

Gmina Łuków w 2008 roku przystąpiła do POKzA. Program ten nakłada na gminę następujące zadania:

1. gromadzenie przez Wójta informacji o ilości, rodzaju i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest oraz przekazywanie jej do Marszałka województwa z wykorzystaniem dostępnego narzędzia informatycznego www.bazaazbestowa.pl;
2. przygotowywanie i aktualizacja programów usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest, także w ramach planów gospodarki odpadami;
3. organizowanie szkoleń lokalnych w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu nieruchomości bez korzystania z usług wyspecjalizowanych firm;
4. organizowanie usuwania wyrobów zawierających azbest przy wykorzystaniu pozyskanych na ten cel środków krajowych lub unijnych z uwzględnieniem zasad zawartych w Programie;
5. inspirowanie właściwej postawy obywateli w zakresie obowiązków związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest;
6. współpraca z Marszałkiem województwa w zakresie inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest oraz opracowywania programów usuwania tych wyrobów, w szczególności w zakresie lokalizacji składowisk odpadów azbestowych oraz urządzeń przewoźnych do przetwarzania tych odpadów;
7. współpraca z mediami w celu propagowania odpowiednich inicjatyw społecznych oraz rozpowszechniania informacji dotyczących zagrożeń powodowanych przez azbest;
8. współpraca z organizacjami społecznymi wspierającymi realizację Programu;
9. współpraca z organami kontrolnymi (inspekcja sanitarna, inspekcja pracy, inspekcja nadzoru budowlanego, inspekcja ochrony środowiska);
10. przygotowywanie rocznych sprawozdań finansowych z realizacji zadań „Programu”.

2. Cel i zadania programu

Cel i zadania niniejszego Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla Gminy Łuków na lata 2011-2032 są zgodne z POKzA, a mianowicie:

- przedstawienie oddziaływania wyrobów zawierających azbest na zdrowie człowieka i środowisko,
- podniesienie świadomości społecznej odnośnie zagrożeń powodowanych przez wyroby zawierające azbest,
- wskazanie możliwości pozyskania funduszy na usunięcie wyrobów zawierających azbest,
- zapoznanie z obowiązującymi przepisami prawnymi oraz wynikającymi z nich procedurami dotyczącymi postępowania z wyrobami zawierającymi azbest,
- określenie harmonogramu zadań oraz oszacowanie kosztów likwidacji wyrobów azbestowych.

Ponadto zgodnie z POKzA celem niniejszego Programu jest:

- spowodowanie oczyszczenia obszaru gminy z azbestu oraz usunięcie stosowanych od wielu lat wyrobów zawierających azbest,
- wyeliminowanie negatywnych skutków zdrowotnych u mieszkańców gminy spowodowanych azbestem oraz ustalenie koniecznych do tego uwarunkowań,
- spowodowanie sukcesywnej likwidacji oddziaływania azbestu na środowisko i doprowadzenie w określonym horyzoncie czasowym, do spełnienia wymogów ochrony środowiska,
- stworzenie odpowiednich warunków do wdrożenia przepisów prawnych oraz norm postępowania z wyrobami zawierającymi azbest,
- pomoc mieszkańcom gminy w realizacji kosztownej wymiany płyt cementowo – azbestowych zgodnie z przepisami prawa.

Zadaniem Programu jest określenie warunków sukcesywnego usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu gminy. W Programie zawarte zostały następujące zagadnienia:

- oszacowanie ilości wyrobów azbestowych oraz ich rozmieszczenie na terenie gminy,
- szacunkowe koszty usuwania płyt azbestowo – cementowych,
- propozycje odnośnie udzielenia przez samorząd pomocy mieszkańcom w realizacji programu.

Program niniejszy zakłada usunięcie azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu gminy najpóźniej do 2032 roku. W Programie założono realizację zadań, tj.:

1. prowadzenie i aktualizowanie bazy danych o ilości i lokalizacji istniejących wyrobów zawierających azbest,
2. zaktywizowanie działań dyspozycyjno-kontrolnych nadzoru usuwania azbestu na terenie gminy,
3. organizacja kampanii informacyjnej o szkodliwości wyrobów zawierających azbest i bezpiecznym jego usuwaniu, edukacja mieszkańców w zakresie szkodliwości azbestu, obowiązków dotyczących postępowania z wyrobami zawierającymi azbest oraz sposobów bezpiecznego ich usuwania oraz unieszkodliwiania,
4. mobilizowanie właścicieli budynków do usunięcia wyrobów zawierających azbest poprzez system pomocy edukacyjnej i finansowej,
5. odbiór odpadów azbestowych z nieruchomości osób fizycznych, wspólnot mieszkaniowych, jednostek budżetowych i innych przez firmy specjalistyczne posiadające odpowiednie zezwolenia,
6. podjęcie działań w kierunku pozyskania funduszy ze źródeł zewnętrznych na realizację Programu,

7. możliwość udzielania pomocy finansowej osobom fizycznym, wspólnotom mieszkaniowym i innym właścicielom zasobów mieszkaniowych w usuwaniu odpadów zawierających azbest,
8. przeznaczenie części środków finansowych z budżetu Gminy i/lub z Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej na realizację Programu,
9. pomoc w poszukiwaniu źródeł finansowania osobom fizycznym, wspólnotom mieszkaniowym, innym właścicielom zasobów mieszkaniowych na wymianę pokryć dachowych z płyt azbestowo-cementowych,
10. usunięcie wyrobów zawierających azbest z obiektów oświatowych, użyteczności publicznej i innych będących własnością Gminy,
11. eliminacja powstawania, likwidacja „dzikich” wysypisk z odpadami zawierającymi azbest,
12. oczyszczenie terenu gminy z odpadów azbestowych,
13. monitoring usuwania azbestu ze szczególnym uwzględnieniem jego bezpiecznego demontażu i unieszkodliwiania oraz monitoring realizacji Programu i okresowe raportowanie jego realizacji Radzie Gminy,
14. okresowa weryfikacja i aktualizacja Programu.
15. aktualizacja Gminnego Planu Gospodarki Odpadami (uwzględniającego harmonogram zadań niniejszego Programu).

Realizacja niniejszego Programu usuwania azbestu będzie przyczyniać się do osiągnięcia w/w celów. Oczyszczenie terenu gminy z wyrobów zawierających azbest spowoduje stopniowe zmniejszenie i docelowo wyeliminowanie zagrożenia dla zdrowia mieszkańców oraz przebywających sezonowo na terenie gminy turystów, a jednocześnie wpłynie na podniesienie walorów i jakości środowiska na obszarze gminy oraz jej walorów turystycznych i uzdrowiskowych (znaczna część obszaru gminy położona jest w obszarze Rezerwatu przyrody Jata oraz w obszarze Natura 2000 Jata PLH06_28 typ B - wydzielony SOO /Specjalny Obszar Ochrony – dyr. siedliskowa/, a także w obszarze Natura 2000 Lasy Łukowskie PLB060010 typ A - wydzielony OSO /Obszar Specjalnej Ochrony – dyr. ptasia/).

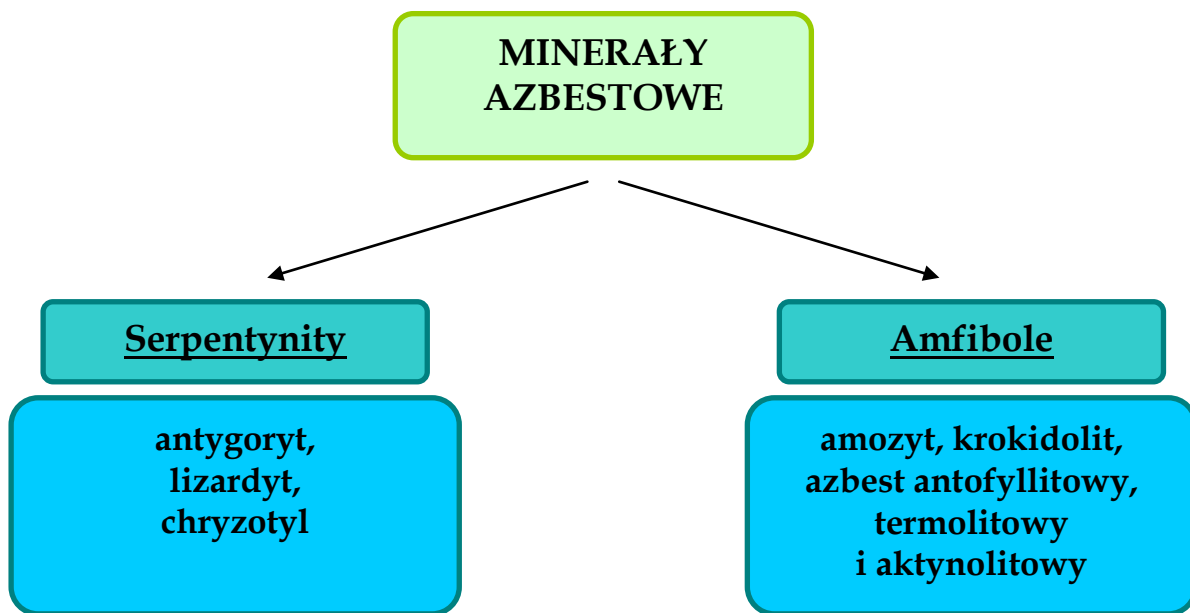
Usunięcie wyrobów zawierających azbest przyniesie korzyści społeczne, ekonomiczne i ekologiczne polegające na: zmniejszeniu emisji włókien azbestu, uzyskaniu poprawy ochrony zdrowia mieszkańców, turystów, poprawie wyglądu zewnętrznego obiektów budowlanych i ich stanu technicznego, jak również wzrost atrakcyjności turystycznej gminy i jej walorów przyrodniczych.

3. Klasyfikacja wyrobów zawierających azbest

Azbest są to naturalnie występujące, włókniste minerały krzemianowe, powstałe na drodze procesów metamorficznych. Charakterystyczną cechą morfologiczną naturalnie występujących minerałów azbestowych jest równoległa budowa włókien. Wyróżnia się dwie grupy minerałów azbestowych:

- serpentynyty – należą do nich: antygoryt, lizardyt i chryzotyl;
- amfibole – w skład tej grupy wchodzi bardzo dużo minerałów, a ich główne formy włókniste to: amozyt, krokidolit, azbest antofyllitowy, termolitowy i aktynolitowy.

Rysunek 1. Główne rodzaje azbestu

źródło: opracowanie własne na podstawie Szeszenia-Dądrowska N., Zdrowotne i prawne aspekty postępowania z wyrobami zawierającymi azbest, materiały konferencyjne, Urząd Marszałkowski, Lublin 22.09.2004, s.7.

Azbest, dzięki swej budowie chemicznej (tabela 1.) oraz właściwościom fizycznym, znalazł szerokie zastosowanie w przemyśle tj.:

- niepalność - temperatura topnienia chryzotyłu wynosi 1500-1550°C, amfiboli 930- 1150°C,
- odporność na czynniki chemiczne (kwasy i zasady) – szczególnie w przypadku amfiboli,
- wysoka wytrzymałość mechaniczna,
- niskie przewodnictwo cieplne i elektryczne,
- łatwość łączenia się z innymi materiałami (cement, tworzywa sztuczne),
- możliwość przędzenia włókien,
- dobre właściwości sorpcyjne.

Tabela 1. Budowa chemiczna minerałów azbestowych

Nazwa	Wzór chemiczny sumaryczny
chryzotyl	$Mg_6[(OH)_8Si_4O_{10}]$
krocidolit	$Na_2Fe_3Fe_2[(OH)Si_4O_{11}]_2$
amozyt	$(Fe,Mg)_7[(OH)Si_4O_{11}]_2$
antofyllit	$(Mg,Fe)_7[(OH)Si_4O_{11}]_2$
tremolit	$Ca_2Mg_3[(OH)Si_4O_{11}]_2$
aktynolit	$Ca_2/Mg[(OH)Si_4O_{11}]_2$

Klasyfikację wyrobów zawierających azbest przeprowadza się na podstawie trzech kryteriów, czyli zawartości azbestu, stosowanego spoiwa oraz gęstości objętościowej wyrobu.

Z kolei wyroby zawierające azbest dzielimy na dwie klasy:

- Klasa I – wyroby o gęstości objętościowej mniejszej od 1000 kg/m^3 definiowane jako „miękkie”, zawierające powyżej 20% (do 100%) azbestu. Są podatne na uszkodzenia mechaniczne, przez co uwalniają duże ilości włókien azbestowych do otoczenia. Głównie stosowane były w wyrobach tekstylnych w celach ochronnych oraz jako koce gaśnicze, szczeliwa plecione, tektury uszczelkowe, m.in. w sprzęcie AGD, płytki podłogowe PCV oraz materiały i wykładziny cierne.
- Klasa II – obejmuje wyroby o gęstości objętościowej powyżej 1000 kg/m^3 definiowane jako „twarde”. Zawierają poniżej 20% azbestu. Włókna są ze sobą mocno związane, więc w przypadku mechanicznego uszkodzenia emisja azbestu do otoczenia jest niewielka. Zagrożenie dla środowiska i zdrowia ludzi stwarza obróbka tych wyrobów (cięcie, wiercenie otworów) oraz rozbijanie w wyniku zrzucania z wysokości w trakcie prac remontowych. Najczęściej w Polsce stosowanymi wyrobami z tej klasy są płyty azbestowo-cementowe faliste i płyty azbestowo-cementowe typ „karo” stosowane jako pokrycia dachowe oraz płyty płaskie wykorzystywane jako elewacje w budownictwie wielokondygnacyjnym. W mniejszych ilościach produkowane i stosowane były rury azbestowo-cementowe służące do wykonywania instalacji wodociągowych i kanalizacyjnych oraz w budownictwie jako przewody kominowe i zsypanie.

Zastosowanie materiałów budowlanych zawierających azbest oraz kierunki wykorzystywania azbestu zostały przedstawione w poniższych tabelach.

Tabela 2. Zastosowanie materiałów budowlanych zawierających azbest

Rodzaj wyrobu zawierającego azbest	Zastosowanie
<i>plyty azbestowo – cementowe faliste</i>	pokrycia dachowe
<i>plyty azbestowo – cementowe płaskie</i>	ściany osłonowe, działowe, okładziny zewnętrzne, osłona ścian i przewodów windowych, szybów wentylacyjnych i instalacyjnych, chłodnie kominowe i wentylatorowe
<i>plyty azbestowo – cementowe płaskie typu „karo”</i>	pokrycia dachowe, okładziny zewnętrzne
<i>Płyty azbestowo – cementowe autoklawizowane płaskie „acekol”, „kolorys”</i>	okładziny zewnętrzne, osłony kanałów wentylacyjnych i klimatyzacyjnych, ściany działowe
<i>Płyty azbestowo – cementowe konstrukcyjne ogniochronne</i>	osłony ogniochronne i przeciwpożarowe w budynkach i obiektach przemysłowych, izolacja urządzeń grzewczych
<i>rury azbestowo – cementowe (ciśnieniowe i bezciśnieniowe)</i>	przewody wodociągowe i kanalizacyjne, rynny spustowe zsyków na śmieci, przewody kominowe
<i>otuliny azbestowo – cementowe</i>	izolacja urządzeń ciepłowniczych
<i>kształtki budowlane azbestowo – cementowe</i>	przewody wentylacyjne, podokienniki, osłony rurociągów ciepłowniczych, osłony kanałów spalinowych i wentylacyjnych
<i>masy azbestowe natryskowe</i>	izolacja ogniochronna konstrukcji stalowych, przegród budowlanych, izolacja akustyczna obiektów użyteczności publicznej

źródło: www.ciop.pl

Tabela 3. Kierunki wykorzystywania azbestu

Rodzaj wyrobów	Wyroby	Udział % azbestu w wyrobie	Zastosowanie	Zalety wyrobu
<i>wyroby azbestowo – cementowe</i>	plyty dekarskie, rury ciśnieniowe, plyty okładzinowe i elewacyjne	5-30 %	pokrycie dachowe, elewacje, wodociągi i kanalizacje	ogniotrwałość, odporność na korozję i gnicie, wytrzymałe mechanicznie, lekkie, trwałe, nie wymagają konserwacji
<i>wyroby izolacyjne</i>	wata, włóknina, sznury, tkanina termoizolacyjna, taśmy	75-100%	izolacje kotłów parowych, silników, rurociągów, wymienników ciepła, zbiorników, ubrania i tkaniny termoizolacyjne	odporne na wysoką temperaturę, trwałe
<i>wyroby uszczelniające</i>	tektura, plyty azbestowo-kauczukowe, szczeliwa plecione	75-100%	uszczelnienia narażone na wysoką temperaturę, wodę i parę, kwasy i zasady, oleje, gazy spalinowe	odporność na wysokie temperatury, wytrzymałość na ściskanie, dobra elastyczność, odporność chemiczna
<i>wyroby cierne</i>	okładziny cierne, klocki hamulcowe	30 %	elementy napędów	ochrona przed przegrzaniem
<i>wyroby hydroizolacyjne</i>	lepiki asfaltowe, kity uszczelniające, zaprawy gruntujące, papa dachowa, plytki podłogowe	20-40 %	materiały stosowane w budownictwie	
<i>inne</i>	materiał filtracyjny w przemyśle piwowarskim i w farmacji, wypełniacz lakierów i izolacji przewodów grzewczych, produkcja masek przeciwgazowych		stosowany w różnych przemysłach	

źródło: www.ciop.pl

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. 2001, Nr 112, poz. 1206) odpady zawierające azbest klasyfikowane są jako odpady niebezpieczne o kodach:

- 06 07 01* - odpady azbestowe z elektrolizy,
- 06 13 04* - odpady z przetwarzania azbestu,
- 10 11 81* - odpady zawierające azbest (z hutnictwa szkła),
- 10 13 09* - odpady zawierające azbest z produkcji elementów cementowo - azbestowych,
- 15 01 11* - opakowania z metali zawierające niebezpieczne, porowate elementy wzmocnienia konstrukcyjnego (np. azbest) włącznie z pustymi pojemnikami ciśnieniowymi,
- 16 01 11* - okładziny hamulcowe zawierające azbest,
- 16 02 12* - zużyte urządzenia zawierające azbest,
- 17 06 01* - materiały izolacyjne zawierające azbest,
- 17 06 05* - materiały konstrukcyjne zawierające azbest.

Wyroby azbestowe szczególnie powszechnie wykorzystywano w kilku dziedzinach gospodarki:

- ❖ W budownictwie azbest stosowano w wyrobach budowlanych powszechnego użycia. Eternit, czyli płyty faliste azbestowo-cementowe o zawartości 10-13% azbestu wykorzystywane były do pokrycia dachów. Podobne zastosowanie miały płyty prasowane - płaskie o zbliżonej zawartości azbestu oraz płyty KARO, które stosowane były również w elewacjach, rurach azbestowo-cementowych wysokociśnieniowych, kanalizacyjnych oraz jako przewody wentylacyjne i dymowo-spalinowe (zawartość azbestu ok. 22%). Z kolei kształtki azbestowo-cementowe oraz elementy wielkowymiarowe wykorzystywano w budownictwie ogólnym i przemysłowym (płyty azbestowo-cementowe płaskie wykorzystywane w lekkich przegrodach ścian warstwowych i wbudowane w płyty warstwowe prefabrykowane - PW3/A, PŻ/3W i PŻ 3/A/S). Azbest mógł być stosowany wszędzie tam, gdzie potrzebna była podwyższona odporność ogniowa i zabezpieczenia ogniochronne elementów narażonych lub potencjalnie narażonych na wysoką temperaturę (kłapy przeciwpożarowe, ciągi telekomunikacyjne, tablice rozdzielcze elektryczne, węzły ciepłownicze, obudowa klatek schodowych, przejścia kabli elektrycznych, przewodów ciepłowniczych i wentylacyjnych między stropami, zabezpieczenia elementów stropowych i ściennych strychów, piwnic, dróg ewakuacyjnych, konstrukcji stalowych). Azbest stosowano także w tkaninach wygłuszających hałas. Wyroby z azbestem projektanci dobierali indywidualnie do obiektów, z uwzględnieniem wymagań przeciwpożarowych.
- ❖ W energetyce azbest stosowano w elektrociepłowniach i elektrowniach, w obmurzach kotłów (jako izolacje termiczne w formie sznurów i tektur na uszczelnieniach dylatacji podgrzewaczy powietrza), a także w uszczelnieniach urządzeń poddanych wysokiej temperaturze, w zaworach, wymiennikach ciepła, w izolacjach tras ciepłowniczych (jako płaszcze azbestowo-cementowe lub azbestowo-gipsowe). Wyroby zawierające azbest umiejscowione są w: kominach o dużej wysokości (dylatacje wypełnione sznurem azbestowym), chłodniach kominowych (płyty azbestowo-cementowe w zraszalnikach i obudowie wewnętrznej chłodni), chłodniach wentylatorowych (w obudowie wewnętrznej chłodni), rurach odprowadzających parę itp. (w formie izolacji cieplnej ze sznura azbestowego).
- ❖ W transporcie azbest stosowano do izolacji termoizolacji elektrycznych urządzeń grzewczych w elektrowozach, wagonach, (maty azbestowe w grzejnikach i tablicach rozdzielczych, elektrycznych), w termoizolacji silników pojazdów mechanicznych,

w uszczelkach, elementach kolektorów wydechowych oraz elementach ciernych – sprzęgłach i hamulcach. Powszechnie stosowano azbest w kolejnictwie oraz w statkach, szczególnie w miejscach narażonych na ogień, wymagających zwiększonej odporności na wysoką temperaturę.

Azbest jest wyrobem twardym, nieuszkodzony nie stwarza zagrożenia dla zdrowia ludzi związanego z emisją włókien do powietrza. Problem szkodliwości takich wyrobów zaczyna istnieć z chwilą pojawienia się jakichkolwiek ich uszkodzeń. Destrukcja płyt może być powierzchniowa jak również obejmować głębsze partie materiału z azbestem i być wynikiem oddziaływania czynników atmosferycznych oraz ingerencji człowieka. Na naruszenie i niszczenie struktury płyt (głównie powierzchniowej) duży wpływ mają warunki klimatyczne oraz zanieczyszczenia chemiczne powietrza atmosferycznego. W wyniku przemarzania płyt w okresie zimowym i silnego nagrzewania płyt w okresie letnim, połączonego z okresowymi szokami termicznymi spowodowanymi opadami deszczu dochodzi do erozji płyt, tworzenia się na powierzchni wżerów, odpryskiwania warstw materiału zawierającego azbest i w mniejszym stopniu pęknięcia płyt na całej grubości. Zjawisko to przyspieszane jest dodatkowo przez kwaśne deszcze występujące głównie na terenach przemysłowych. W wyniku oddziaływania tych czynników dochodzi do kruszenia materiału, osłabienia więzi włókien z matrycą i w efekcie końcowym do emisji włókien azbestu do powietrza. Płyty takie cechują się nierówną powierzchnią i łatwym odspajaniem kolejnych warstw materiału, nawet pod wpływem niezbyt silnych oddziaływań mechanicznych. Drugim rodzajem uszkodzeń płyt dachowych i elewacyjnych są ich pęknięcia, odłamania naroży, wykruszenia krawędzi, dziury. Uszkodzenia te powstają na skutek oddziaływania czynników mechanicznych spowodowanych uderzeniami twardymi przedmiotami lub odłamaniem. Również błędy w montażu płyt mogą być przyczyną powstawania uszkodzeń np. przybijanie ich gwoździami bez uprzedniego wywiercenia otworów w płycie, brak odstępów dylatacyjnych. Powoduje to destrukcję materiału z azbestem (pęknięcia). Powstawaniu uszkodzeń towarzyszy odrywanie elementów płyt, które zalegają wokół obiektów i stanowią poważne źródła emisji włókien azbestowych do otoczenia, co wynika z rozkruszania fragmentów płyt np. przez bawiące się nimi dzieci lub przejeżdżające pojazdy.

Sztuczne włókna mineralne wprowadzane są na coraz szerszą skalę jako zamienniki azbestu. Wyroby oferowane są w postaci luźnej, jak również w postaci mat, płyt, taśm, sznurów, szczeliw, tektury i papieru. Wyroby charakteryzują się dobrymi właściwościami izolacyjnymi (termicznymi, elektrycznymi i akustycznymi) oraz odpornością chemiczną. Dostępne zamienniki azbestu to: erionit, wollastonit, attapulgit, sepiolit.

4. Szkodliwość azbestu i postępowanie z odpadami zawierającymi azbest

4.1 Szkodliwość azbestu

Azbest staje się zagrożeniem dla zdrowia, gdy dojdzie do korozji lub uszkodzenia wyrobów zawierających azbest (łamanie, kruszenie, cięcie, szlifowanie itp.). Wówczas uwalniane są do powietrza włókna azbestu, które mogą zostać przeniesione przez układ oddechowy do płuc. Chorobotwórcze działanie azbestu powstaje w wyniku wdychania włókien zawieszonych w powietrzu. Dopóki włókna nie są uwalniane do powietrza i nie występuje ich wdychanie, wyroby z udziałem azbestu nie stanowią zagrożenia dla zdrowia. Na typ patologii wpływa rodzaj azbestu, wymiary tworzących go włókien i ich stężenie oraz czas trwania narażenia. Istotne znaczenie dla wielkości poziomu zanieczyszczenia powietrza włóknami azbestu, jakie powstają np. podczas prac demontażowych, ma zasada obniżania emisji pylenia: przez nawilżanie wyrobu przed oraz w trakcie demontażu, zaniechanie w miarę możliwości obróbki i destrukcji mechanicznej demontowanego wyrobu, nie posługiwanie się narzędziami napędzanymi elektrycznie (np. piły, wiertarki), wyzwalającymi znaczną emisję, ale narzędziami ręcznymi - najlepiej wolnoobrotowymi o specjalnie wyprofilowanych ostrzach, zaopatrzonych w odsysanie pyłu i przeznaczonych dla obróbki wyrobów azbestowych. Podczas prac wymagana jest staranność i dokładność wszelkich czynności, wykonywanie ich według z góry przygotowanego planu.

Nieznana jest minimalna ilość pyłu azbestowego, która wywołuje choroby. Wiadomo natomiast, że im więcej włókien azbestu wdychanych jest do układu oddechowego, tym większe jest ryzyko choroby. Choroby mogą wystąpić nawet po 30 latach od momentu kontaktu z pyłem azbestowym. Pierwsze objawy mogące sygnalizować chorobę to: ból w klatce piersiowej, silny kaszel i duszności.

Wszystkie rodzaje azbestu umieszczone są na liście czynników rakotwórczych stanowiącej załącznik 1 do Rozporządzenia Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z 11.09.1996r. (Dz. U. Nr 121, poz. 571) w sprawie czynników rakotwórczych w środowisku pracy oraz nadzoru nad stanem zdrowia pracowników zawodowo narażonych na te czynniki. Dla uniknięcia groźby chorób organizm nie powinien być ekspozycyjnie na powietrze znacznie zanieczyszczone tymi pyłami. Ekspozycja nieznaczna, przypadkowa wydaje się nieunikniona, tak z uwagi na rozpowszechnienie wyrobów azbestowych do niedawna będących w powszechnym użyciu, jak z powodu konsekwencji tego rozpowszechnienia – stałej obecności zmiennych na ogół niewielkich poziomów pyłów azbestu, występujących w powietrzu atmosferycznym w sposób naturalny.

Zanieczyszczenia te w obszarach zindustrializowanych występują w nieco wyższych poziomach. Wyróżniamy trzy rodzaje narażenia na pyły azbestowe, a mianowicie ekspozycję:

- zawodową – związaną z pracą w kopalni oraz w zakładach produkujących i stosujących wyroby azbestowe; również praca w warsztatach samochodowych i praca przy usuwaniu wyrobów i materiałów zawierających azbest,
- para zawodową – dotyczy mieszkańców terenów sąsiadujących z kopalniami i zakładami przetwarzającymi azbest oraz rodzin pracowników tych zakładów,
- środowiskową – związaną z występowaniem azbestu w powietrzu atmosferycznym, wodzie pitnej i artykułach spożywczych.

Pomimo tego, że azbest był wykorzystywany od czasów starożytnych, to jego szkodliwy wpływ na organizm człowieka rozpoznano dopiero na początku XX w. Biologiczna agresywność pyłu azbestowego jest zależna od stopnia penetracji i liczby włókien, które uległy retencji w płucach, jak również od fizycznych i aerodynamicznych cech włókien. Szczególne znaczenie ma w tym przypadku średnica włókien. Włókna cienkie o średnicy poniżej 3 μm przenoszone są łatwiej i docierają do końcowych odcinków dróg oddechowych,

podczas gdy włókna grube o średnicy powyżej 5 μm , zatrzymują się w górnych odcinkach dróg oddechowych. Skręcone włókna chryzolititu o dużej średnicy mają tendencję do zatrzymywania się wyżej, w porównaniu z igłowymi włóknami azbestów amfibolowych, z łatwością przenikających do obwodowych części płuc. Największe zagrożenie dla organizmu ludzkiego stanowią włókna respirabilne, tzn. takie, które mogą występować w trwałej postaci w powietrzu i przedostawać się z wdychanym powietrzem do pęcherzyków płucnych. Są one dłuższe od 5 μm , mają grubość mniejszą od 3 μm , a stosunek długości włókna do jego grubości nie jest mniejszy niż 3:1.

Ze względu na to, że włókna azbestu chryzotylowego są łatwiej zatrzymywane w górnych partiach układu oddechowego w porównaniu z włóknami azbestów amfibolowych oraz ze względu na fakt, że są także skuteczniej usuwane z płuc, narażenie na kontakt z azbestem amfibolowym niesie za sobą ryzyko zdrowotne. Krótkookresowe narażenie na działanie azbestu może prowadzić do zaburzeń oddechowych, bólów w klatce piersiowej oraz podrażnienia skóry i błon śluzowych. Z kolei chroniczna ekspozycja na włókna azbestowe może być przyczyną takich chorób układu oddechowego jak:

- pylica azbestowa (azbestoza) – rodzaj pylicy płuc spowodowanej wdychaniem włókien azbestowych, powodują uszkodzenia i zwłóknienia tkanki płucnej,
- zmiany opłucnowe – występują już przy niewielkim narażeniu na włókna azbestowe, powodują ograniczenie funkcjonowania płuc, zwiększają ryzyko zachorowania na raka oskrzeli i międzybłoniaka opłucnej,
- rak płuc – najczęściej powodowanym przez azbest nowotworem dróg oddechowych jest rak oskrzeli.

Ekspozycja na azbest powoduje powstawanie międzybłoniaków opłucnej i otrzewnej. Jest to postępująca choroba prowadząca do śmierci. Okres rozwoju może wynosić nawet 25 – 40 lat, a śmierć następuje po dwóch latach od wystąpienia objawów.

Dopuszczalne stężenie pyłu azbestu w powietrzu atmosferycznym w Polsce wynosi 1000 włókien/ m^3 powietrza w pomiarach 24-godzinnych. Przeprowadzone badania kontrolne środowiskowych stężeń włókien azbestu w aglomeracjach wielkomiejskich wykazały najwyższe ponadnormatywne stężenia przy węzłach komunikacyjnych zlokalizowanych w Warszawie, Katowicach, Łodzi. Na obszarze analizowanej gminy nie prowadzono podobnych badań, dlatego brak danych dotyczących stężeń włókien azbestu na tym terenie.

Nie ma w Polsce dokładnych danych dotyczących liczby osób w przeszłości narażonych zawodowo oraz w przeszłości i obecnie narażonych środowiskowo. Nadal istnieje skażenie środowiska pyłem azbestu pochodzącym z tzw. „dzikich” wysypisk odpadów – szczególnie w lasach i odkrytych wyrobiskach. Nadal ma miejsce pylenie - w coraz większym stopniu – z uszkodzonych powierzchni płyt na dachach i elewacjach budynków.

Usuwanie z dachów i elewacji wyrobów zawierających azbest przez przypadkowe i nieprofesjonalne firmy lub na własną rękę zwiększa zagrożenie pyłem azbestowym dla mieszkańców. Usunięcie tych zagrożeń będzie w skali kraju wymagało:

- monitorowania i utworzenia bazy danych o aktualnym narażeniu mieszkańców,
- opracowania programu uwzględniającego również korzyści społeczne i ekonomiczne z powodu obniżenia zachorowalności i zgonów spowodowanych azbestem,
- działania Ośrodka referencyjnego dla badań i oceny ryzyka zdrowotnego.

Nie ma dowodów świadczących o tym, że azbest spożyty w wodzie jest szkodliwy dla zdrowia. Zarówno raport WHO, jak i stanowisko Państwowego Zakładu Higieny są w tej sprawie jednoznaczne. Dlatego zastępowanie rur azbestowo – cementowych w instalacjach ziemnych wyrobami bezazbestowymi powinno następować sukcesywnie w miarę technicznego zużycia lub w przypadku woli wymiany na rury bezazbestowe.

4.2 Postępowanie z odpadami zawierającymi azbest

Demontaż pokryć azbestowo - cementowych jest ściśle regulowany przepisami prawnymi. Według obowiązującego prawa prace polegające na usuwaniu lub naprawie wyrobów zawierających azbest mogą być wykonywane wyłącznie przez wykonawców posiadających odpowiednie wyposażenie techniczne do prowadzenia takich prac oraz zatrudniających pracowników przeszkolonych w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy przy usuwaniu i wymianie materiałów zawierających azbest. Wykonawcy prac powinni posiadać zezwolenie na prowadzenie działalności, w wyniku której powstają odpady niebezpieczne.

Prace przy naprawie wyrobów zawierających azbest w obiektach i urządzeniach budowlanych lub prace mające na celu jego usunięcie z obiektu lub urządzenia budowlanego powinny być poprzedzone zgłoszeniem tego faktu właściwemu organowi nadzoru budowlanego. Wykonawca prac, polegających na naprawie lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest z obiektów i urządzeń budowlanych, zobowiązany jest do:

- izolowania od otoczenia obszaru prac przez stosowanie odpowiednich osłon,
- ogrodzenia terenu prac z zachowaniem bezpiecznej odległości od traktów komunikacyjnych dla osób pieszych, nie mniejszej niż 1 m przy stosowaniu osłon, umieszczenia tablic ostrzegawczych o treści:
 - "Uwaga! Zagrożenie azbestem",
 - "Osobom nieupoważnionym wstęp wzbroniony",
- zastosowania odpowiednich środków technicznych celem zmniejszenia emisji włókien azbestu.

Prace związane z usuwaniem azbestu lub wyrobów zawierających azbest muszą być prowadzone w taki sposób, aby wyeliminować uwalnianie azbestu lub co najmniej zminimalizować pylenie do dopuszczalnych wartości stężeń w powietrzu regulowanych przepisami szczególnymi. Zapewnienie powyższego wymaga:

- nawilżania wodą wyrobów zawierających azbest przed ich usuwaniem lub demontażem i utrzymywania w stanie wilgotnym przez cały czas pracy,
- demontażu całych wyrobów (płyt, rur, kształtek) bez jakiegokolwiek uszkodzenia (łamanie, kruszenie, cięcie, szlifowanie itp.), tam gdzie jest to technicznie możliwe,
- odspajania materiałów trwale związanych z podłożem przy stosowaniu wyłącznie narzędzi ręcznych lub wolnoobrotowych, wyposażonych w miejscowe instalacje odciągające powietrze.

W 2008r. (wg POKzA) przeprowadzono badania podczas prac rozbiórkowych prowadzonych na wolnym powietrzu, które wykazały, że stężenie włókien w strefie oddychania pracowników wahały się w granicach 0,001 – 0,08 wł./cm³ (najwyższe dopuszczalne stężenie NDS wynosi 0,1 wł./cm³). Wyniki badań wskazują ponadto, że przeprowadzenie jednorazowo prac rozbiórkowych na wolnym powietrzu nie stanowi zagrożenia wystąpienia patologii azbestozależnych. Biorąc pod uwagę wyniki przeprowadzonych badań i opinie lekarskie wg POKzA planowane jest rozszerzenie kręgu podmiotów uprawnionych do usuwania wyrobów zawierających azbest. Na zorganizowanie szkoleń lokalnych dla tych podmiotów przewidziane zostało wsparcie finansowe ze środków Ministra Gospodarki w wysokości 16,3 mln zł.

Demontaż wyrobów zawierających azbest nierozzerwalnie związany jest z procesem powstawania odpadów. Obecnie jedyną dopuszczoną ustawowo metodą unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest jest ich składowanie na składowiskach odpadów niebezpiecznych lub też na wydzielonych częściach składowisk odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne. Rozwój technologii dopuszcza składowanie odpadów azbestowych na składowiskach podziemnych oraz przetwarzanie odpadów azbestowych w celu ostatecznego unicestwienia włókien azbestu. Usuwanie i unieszkodliwianie odpadów

zawierających azbest należy do właściciela nieruchomości. Jednak poważną przeszkodą jest brak środków finansowych, co uniemożliwia większości właścicielom nieruchomości podejmowanie działań związanych z usuwaniem azbestu, który występuje m.in. w płytach eternitowych pokrywających dachy budynków. Jednym ze sposobów przyspieszenia procesu usuwania wyrobów zawierających azbest i jednocześnie zabezpieczenia środowiska przed zagrożeniem spowodowanym nieodpowiednim postępowaniem z odpadami zawierającymi azbest, jest pomoc mieszkańcom przez Gminę w dofinansowaniu np. kosztów usuwania, transportu i unieszkodliwiania powstałych przy tym odpadów.

5. Diagnoza stanu istniejącego, bilans masowy wyrobów zawierających azbest na terenie gminy Łuków

5.1. Diagnoza stanu istniejącego

5.1.1. Lokalizacja Programu

Rysunek 2. Lokalizacja na poziomie NUTS-1

źródło: www.gminy.pl

Rysunek 3. Lokalizacja na poziomie NUTS-2

źródło: www.gminy.pl

Rysunek 4. Lokalizacja na poziomie NUTS-4

źródło: www.gminy.pl

5.1.2. Ogólna charakterystyka gminy Łuków

Gmina Łuków pod względem administracyjnym należy do województwa lubelskiego i powiatu łukowskiego. Jest drugą pod względem powierzchni i liczby ludności gminą większą w województwie. Gmina zajmuje powierzchnię 308,3 km², przy czym ponad połowę jej powierzchni zajmują użytki rolne. W skład gminy wchodzi 36 sołectw (39 miejscowości). Są to: Aleksandrów, Biardy, Czerśl, Dąbie, Dminin, Gołaszyn, Gołąbki, Grzędówka, Jadwisin, Jezioro, Karwacz, Klimki, Kownatki, Krynka, Ławki, Łazy, Malcanów, Podgaj, Role, Ryżki, Rzymy-Rzymki, Rzymy Las, Sięciaszka Pierwsza, Sięciaszka Druga, Suchocin, Suleje, Strzyżew, Szczygły Dolne, Szczygły Górne, Świdry, Turze Rogi, Wagram, Wólka Świątkowa, Zarzec Łukowski, Zalesie i Żdźary. W gminie mieszka łącznie 17.326 osób (stan na 31.12.2009r.). Urząd Gminy mieści się w Łukowie, samo miasto jest jednak oddzielną jednostką administracyjną (Rysunek 5). Swym obszarem gmina Łuków otacza miasto Łuków i sąsiaduje z gminami Domanice, Wiśniew, Zbuczyn Poduchowny z województwa mazowieckiego oraz Wojcieszków, Stoczek Łukowski, Stanin, Trzebieszów, Ulan, Radzyń Podlaski i Kąkolewnica z województwa lubelskiego.

Na ogół płaski, piaszczysty obszar gminy położony jest na wysokości około 150 – 180 m n.p.m. i lekko pochyla się w kierunku wschodnim. Głównymi rzekami są Krzna (dopływ Bugu) oraz Bystrzyca (dopływ Wieprza). W gminie funkcjonują 3 przedszkola (w tym 2 w ramach zespołu szkół), 13 szkół podstawowych, 6 zespołów szkół oraz 5 gimnazjów.

Rysunek 5. Obszar gminy Łuków

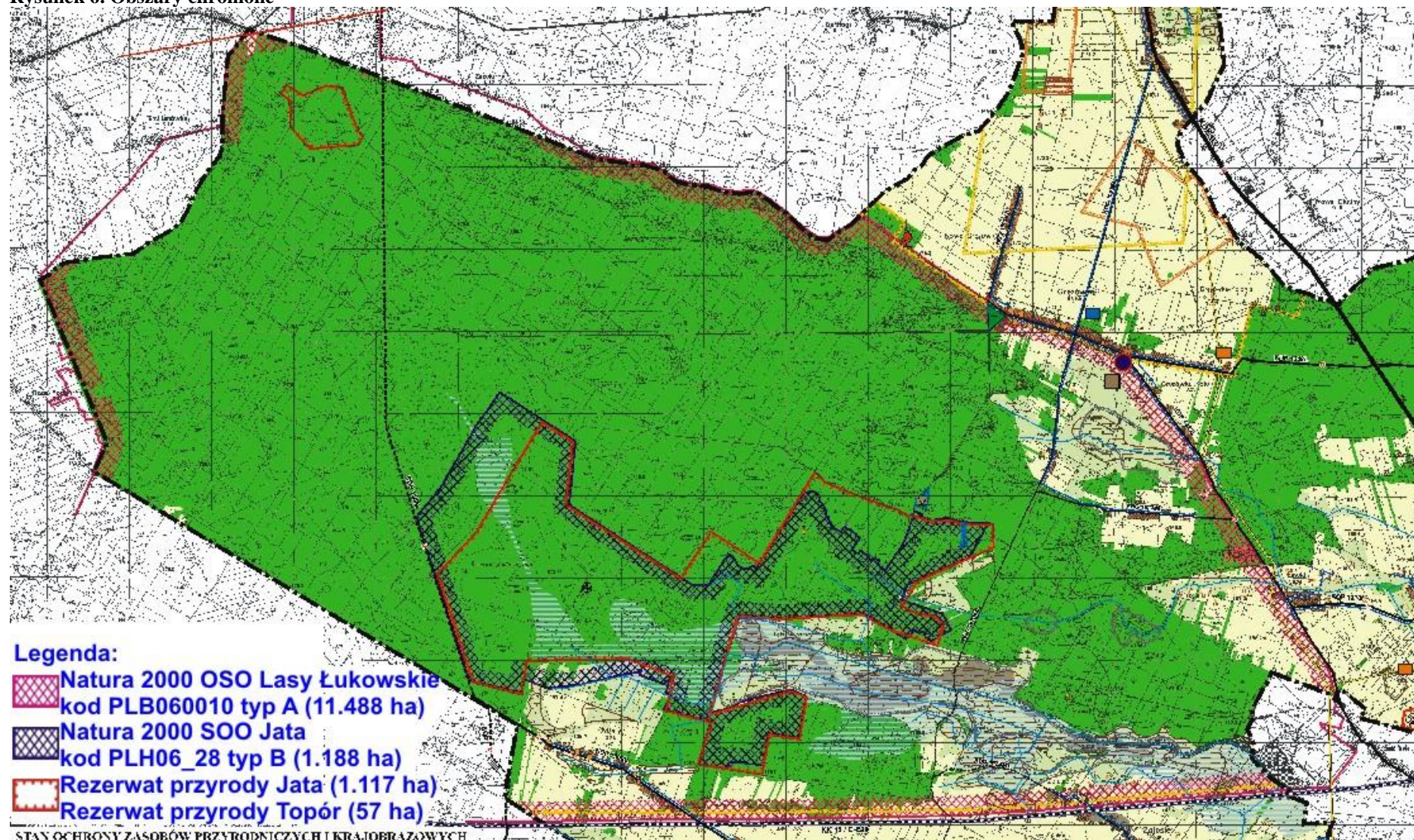

źródło: dane Urzędu Gminy Łuków

Do niewątpliwych walorów okolic Łukowa należy środowisko przyrodnicze - jedną trzecią powierzchni gminy stanowią lasy, w których zamieszkuje wiele rzadkich gatunków roślin i zwierząt. Ze względu na bogactwo flory i fauny o dużym udziale gatunków rzadkich i chronionych, dużą część terenów gminy włączono do obszarów chronionego krajobrazu. Na terenie gminy znajdują się rezerваты: Jata, Topór, Las Wagramski oraz w północnej części gminy unikatowy na skalę europejską rezerwat Kra Jurajska, w którym ochroną objęte są złoża czarnego ilitu, zawierające skamieniałe muszle amonitów i belemnitów.

Na terenie gminy Łuków 98% użytków rolnych znajduje się w posiadaniu rolników indywidualnych. Jedyne uspołecznione gospodarstwo rolne to Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna w Krynke, użytkująca na 350 ha użytków rolnych. Ze względu na niskie klasy bonitacyjne gleb (60% to klasa V i VI) dominującymi uprawami są żyto i ziemniaki. Stąd też rozwinięty jest chów trzody chlewnej, której obsada wynosi 149 szt./100 ha użytków rolnych, a w rejonach o znacznym udziale użytków zielonych chów bydła, którego obsada na terenie gminy wynosi 58,5 szt./100 ha użytków rolnych.

Rysunek 6. Obszary chronione

5.1.2.1. Obszar specjalnej ochrony (OSO)

Obszar specjalnej ochrony obejmuje kompleks leśny Lasów Łukowskich (kod PLB060010 typ A) o powierzchni 11 488,40 ha. Znajdują się tu obszary źródłowskowe rzek Krzna Południowa, Krzna Północna, Kostrzyn i Świder. Lasy zajmują sfałdowaną równinę, której piaszczyste gleby porastają drzewostany borowe, z przewagą borów sosnowych, zarówno suchych jak i wilgotnych. W wilgotnych zagłębieniach występują grądy oraz łągi olchowe i olchowo-jesionowe; ważnym zbiorowiskiem są bory mieszane ze znaczącym udziałem jodły (tabela 4). Miejscami zachowały się siedliska bagienne; enklawy śródleśne stanowią łąki i pola. Poza rezerwatami przyrody teren podlega intensywnej gospodarce leśnej.

Tabela 4. Udział poszczególnych klas siedlisk w całkowitej powierzchni Lasów Łukowskich

Klasa siedlisk	powierzchnia w ha	% udział w ogólnej powierzchni
lasy iglaste	7 122,81	62
siedliska rolnicze (ogólnie)	1 493,49	13
siedliska łąkowe i zaroślowe (ogólnie)	1 033,96	9
lasy liściaste	919,07	8
lasy mieszane	804,19	7
siedliska leśne (ogólnie)	114,88	1
Łącznie	11 488,40	100

W granicach obszaru występuje zwarta zabudowa wiejska, zabudowa przemysłowa (fabryka silikatów), odkrywkowa kopalnia piasku a także sztuczny zbiornik wodny w Zimnej Wodzie.

W ostoi gniazduje ok. 120 gatunków ptaków. Występuje tu co najmniej 16 gatunków ptaków, które widnieją w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej, 2 gatunki z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK). W okresie lęgowym obszar zasiedla co najmniej 1% populacji krajowej (C6) lelka i sowy błotnej (PCK). W stosunkowo wysokim zagęszczeniu (C7) występują: gąsiorek, jarzębatka i lerka.

Na terenie Lasów Łukowskich występują następujące formy ochrony:

- ❖ Rezerwat Przyrody:
 - Jata (1117,0 ha),
 - Topór (57,0 ha),
- ❖ Obszary Chronionego Krajobrazu:
 - Łukowski Obszar Chronionego Krajobrazu.

5.1.2.2. Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk (SOO)

Na terenie gminy Łuków znajduje się specjalny obszar ochrony siedlisk – Jata - który stanowi formę ochrony w ramach sieci Natura 2000. Obszar ostoi siedliskowej Jata (PLH06_28) zajmuje powierzchnię 1188,30 ha. Obejmuje on kilkusetmetrową do kilkukilometrowej szerokości dolinę Krzyny Południowej. Rzeka ta ma swój początek w rozległych "bagnach Jaty" położonych w części północnej obszaru. Obecnie wydodrębniającego się ciek w obrębie omawianego terenu nie ma, jedynie w części południowej, od strony łąk wsi Żdźary, obszar odwadniany jest przez system kilku rowów.

Łąki te, niegdyś silnie podmokłe, otaczają bezpośrednio koryto Krzyny, płynącej tu w formie uregulowanego rowu. W chwili obecnej mamy do czynienia bardziej z "zagłębieniem dolinnym" niż z właściwą doliną rzeczną. W zagłębieniu tym wykształciły się lasy łąkowe i olsy, a w części nieleśnej - zbiorowiska łąkowe. Jest to centralna część obszaru "Jata". Część peryferyjna tego terenu obejmuje stoki łagodnie opadające w kierunku zagłębienia. Porastają je lasy z dużym udziałem jodły, w zależności od żyzności gleby wykształcone w formie grądów z jodłą, borów jodłowych, bądź borów mieszanych z udziałem jodły. W skład obszaru "Jata" w przeważającej większości wchodzi lasy objęte od lat trzydziestych ubiegłego wieku ochroną. W całości w granicach obszaru znalazł się rezerwat ścisły. W obszarze "Jata" znalazł się również główny fragment lasów rezerwatu częściowego. W ramach ogólnej powierzchni największy areal obszaru zajmują lasy (93%), znacznie mniejszą łąki i pastwiska (5%) i elementy liniowe (drogi, rowy, linie podziału przestrzennego lasu - 2%).

W granicach proponowanego obszaru zidentyfikowano łącznie 7 rodzajów siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Siedliskowej oraz 2 gatunki zwierząt wymienione w Załączniku II DS. Zidentyfikowane siedliska to: grąd subkontynentalny, łąg olszowy i olszowo-jesionowy (siedlisko priorytetowe), wyżynny jodłowy bór mieszany, nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk, niżowe łąki świeże użytkowane ekstensywnie, ciepłolubne śródładowe murawy napiaskowe, jak również zmienno wilgotne łąki trzęślicowe.

Obszar jest miejscem od dawna znanym ze swych walorów przyrodniczych. Na szczególną uwagę zasługuje występująca tu jodła, której doskonała kondycja i naturalne odnowienia pozwalają na przypuszczenia o naturalności jej pochodzenia, mimo niesprzyjających warunków klimatyczno-siedliskowych i występowania poza granicą zwartego zasięgu gatunku.

Formy ochrony przyrody, które występują na tym obszarze należą: Rezerwat Jata oraz Łukowski Obszar Chronionego Krajobrazu.

Głównymi zagrożeniami dla specjalnego obszaru ochrony siedlisk są:

- obniżenie poziomów wód gruntowych oraz melioracja łąk wokół obszaru „Jata”,
- zaniechanie użytkowania łąk,
- upraszczanie struktury wiekowej i gatunkowej lasów,
- uszkodzenia odnowień jodły na skutek zgryzanie przez zwierzynę,
- odkrywkowa eksploatacja piasku w sąsiedztwie obszaru, mogąca potencjalnie powodować powstawanie leja depresyjnego,
- sąsiedztwo poligonu wojskowego.

Siedliskami wchodzącymi w skład obszaru są:

- ciepłolubne, śródładowe murawy napiaskowe (*Koelerion glaucae*),
- zmienno wilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*),
- niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*),
- górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk,
- grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*),
- łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*, olsy źródliskowe),
- wyżynny jodłowy bór mieszany (*Abietetum polonicum*).

Wśród ważnych dla Europy gatunków zwierząt (z zał. II Dyr. siedliskowej i z zał. I Dyr. Ptasiej, w tym gatunki priorytetowe) żyjących na tym obszarze występują: bocian czarny, dzięcioł średni, muchołówka mała, orlik krzykliwy, puchacz, traszka grzebieniasta, trzmieljad oraz wilk.

5.1.2.3. Rezerwat Przyrody JATA

Rezerwat Jata (1116,81 ha) położony jest w północno - wschodniej części Równiny Łukowskiej, stanowiącej centralną część Niziny Południowopodlaskiej i znajduje się w odległości ok. 12 km w kierunku zachodnim od miasta Łuków. Pod względem terytorialnym to północno-zachodnia część województwa lubelskiego, powiat łukowski, Nadleśnictwo Łuków, Leśnictwo Jata/Leśnictwo Dąbrówka.

Przyroda rezerwatu jest bardzo bogata. Największą osobliwość stanowią wspaniałe bory jodłowe z udziałem świerka i sosny. Drzewostan buduje 14 gatunków drzew (jodła, sosna, świerk, grab, jawor, dąb, olcha, brzoza, lipa i inne) w wieku 120-180 lat, ale zdarzają się okazy drzew w wieku ok. 250 lat. Najbardziej znana turystom i mieszkańcom okolic jodła, tzw. Królowa Jodeł o wysokości 36 m i średnicy 95 cm; uschła w roku 2008 w wieku ok. 200 lat. Oznacza to, że szumiała w tym prastarym lesie już wtedy, kiedy Polska znajdowała się pod zaborami. Sam las ma charakter naturalny - najnowsze badania stwierdzają obecność pyłków jodły na tym terenie już 5 tys. lat temu.

Zbiorowiska roślinne mają dużą zmienność i tworzą ciekawą mozaikę - od borów poprzez grądy, olsy, łągi aż po torfowiska i bagna. Bardzo bogata jest flora rezerwatu. Znajdziemy tu widłaki, storczyki, sasanki, wawrzynek wilcze łyko, lilię złotogłów, narecznice, żywiec, marzanekę wonną. Teren ten stanowi bezpieczną ostoję dla licznie występującej zwierzyny (łoś, jelen, sarna, dzik, lis, zając, bardzo rzadko wilk) oraz ptaków (żuraw, bocian czarny, czapla, orlik krzykliwy, jastrząb, krogulec, kania, myszołów, sowy, słonki, dudek, wilga, liczne gatunki dzięciołów i wiele innych).

5.1.3. Inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest

Na podstawie informacji o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystania, złożonych za pośrednictwem sołtysów do Wójta Gminy Łuków, określono ilości oraz miejsca występowania takich wyrobów na terenie gminy. Do dnia 31 marca 2004r. zebrano informacje o ilości i miejscach występowania azbestu na terenie 36 sołectw gminy. Z informacji przekazanych przez sołtysów wynika, że na terenie gminy znajduje się ok. 859 tys. m² wyrobów azbestowych. Niebezpiecznym surowcem pokrytych jest 1.828 budynków mieszkalnych i 4.591 budynków gospodarczych, oraz 16 budynków komunalnych należących do Gminy Łuków. Zebrane informacje przedstawia poniższa tabela.

Tabela 5. Lokalizacja i ilość wyrobów azbestowych w gminie

Lp.	Nazwa miejscowości	Nazwa obiektu	Ilość obiektów pokrytych azbestem	Ilość wyrobów azbestowych w m ²	ogólna ilość wyrobów azbestowych na budynkach w m ²
1.	Aleksandrów	Budynki mieszkalne	43	6 030	26 305
		Budynki gospodarcze	107	20 275	
2.	Biardy	Budynki mieszkalne	70	6 218	23 262
		Budynki gospodarcze	145	17 044	
3.	Czerśl	Budynki mieszkalne	38	4 700	23 100
		Budynki gospodarcze	120	18 400	
4.	Dąbie	Budynki mieszkalne	150	16 027	63 440
		Budynki gospodarcze	409	47 413	
5.	Dminin	Budynki mieszkalne	27	2 853	22 087
		Budynki gospodarcze	111	19 234	
6.	Gołaszyn	Budynki mieszkalne	114	13 616	50 788
		Budynki gospodarcze	309	37 172	
7.	Gołębki	Budynki mieszkalne	18	2 326	20 638
		Budynki gospodarcze	88	18 312	
8.	Gręzówka	Budynki mieszkalne	72	4 370	12 444
		Budynki gospodarcze	91	8 074	
9.	Gręzówka Kolonia	Budynki mieszkalne	51	3 785	8 025
		Budynki gospodarcze	51	4 240	
10.	Gręzówka Nowa	Budynki mieszkalne	60	6 880	17 330
		Budynki gospodarcze	83	10 450	
11.	Jadwisin	Budynki mieszkalne	13	1 560	5 799
		Budynki gospodarcze	22	4 239	
12.	Jeziory	Budynki mieszkalne	7	838	10 754
		Budynki gospodarcze	50	9 916	
13.	Karwacz	Budynki mieszkalne	7	788	1 646
		Budynki gospodarcze	9	858	
14.	Klimki	Budynki mieszkalne	23	2 370	12 567
		Budynki gospodarcze	62	10 197	
15.	Krynka	Budynki mieszkalne	76	16 102	35 630
		Budynki gospodarcze	141	19 528	
16.	Kownatki	Budynki mieszkalne	35	3 447	23 652
		Budynki gospodarcze	114	20 205	
17.	Ławki	Budynki mieszkalne	59	7 051	23 153
		Budynki gospodarcze	99	16 102	
18.	Łazy	Budynki mieszkalne	125	14 502	36 639
		Budynki gospodarcze	217	22 137	
19.	Malcanów	Budynki mieszkalne	14	1 530	11 590
		Budynki gospodarcze	51	10 060	
20.	Podgaj	Budynki mieszkalne	2	350	886
		Budynki gospodarcze	2	536	
21.	Role	Budynki mieszkalne	81	8 393	36 675
		Budynki gospodarcze	220	28 282	
22.	Ryżki	Budynki mieszkalne	68	9 124	42 227
		Budynki gospodarcze	149	33 103	
23.	Rzyny Rzymki	Budynki mieszkalne	25	2 285	18 886
		Budynki gospodarcze	95	16 601	
24.	Rzyny Las	Budynki mieszkalne	14	1 475	5 152
		Budynki gospodarcze	24	3 677	
25.	Sięciaszka Pierwsza	Budynki mieszkalne	46	5 295	27 238
		Budynki gospodarcze	152	21 943	
26.	Sięciaszka Druga	Budynki mieszkalne	31	3 952	20 141
		Budynki gospodarcze	153	16 189	

27.	Sięciaszka Trzecia	Budynki mieszkalne	14	2 214	7 423
		Budynki gospodarcze	40	5 209	
28.	Strzyżew	Budynki mieszkalne	87	9 073	38 048
		Budynki gospodarcze	280	28 975	
29.	Suchocin	Budynki mieszkalne	20	2 288	10 177
		Budynki gospodarcze	54	7 889	
30.	Suleje	Budynki mieszkalne	66	6 102	18 494
		Budynki gospodarcze	125	12 392	
31.	Szczygły Górne	Budynki mieszkalne	19	2 175	14 436
		Budynki gospodarcze	76	12 261	
32.	Szczygły Dolne	Budynki mieszkalne	25	3 120	19 139
		Budynki gospodarcze	77	16 019	
33.	Świdry	Budynki mieszkalne	40	5 098	33 692
		Budynki gospodarcze	192	28 594	
34.	Wagram	Budynki mieszkalne	12	1 030	2 100
		Budynki gospodarcze	12	1 070	
35.	Wólka Świątkowa	Budynki mieszkalne	61	7 910	19 557
		Budynki gospodarcze	115	11 647	
36.	Turze Rogi	Budynki mieszkalne	82	9 565	32 683
		Budynki gospodarcze	139	23 118	
37.	Zalesie	Budynki mieszkalne	47	6 135	27 592
		Budynki gospodarcze	121	21 457	
38.	Zarzecz Łukowski	Budynki mieszkalne	32	2 911	28 634
		Budynki gospodarcze	149	25 723	
39.	Żdzary	Budynki mieszkalne	54	7 082	24 945
		Budynki gospodarcze	137	17 863	
40.	Gmina Łuków	Budynki komunalne	16	2 072	2 072
Razem		Budynki mieszkalne	1 828	210 570	856 974
		Budynki gospodarcze	4 591	646 404	
		Wszystkie budynki	6 435	859 046	

źródło: dane z Urzędu Gminy Łuków

Z uwagi na brak ewidencji usuwanych z terenu gminy wyrobów zawierających azbest nie można było określić dokładnej ilości usuniętych wyrobów. Dopiero przyjęcie i realizacja Programu umożliwią kontrolę tego procesu.

Wyroby zawierające azbest na terenie Gminy Łuków to głównie: eternit falisty pokrywający dachy budynków mieszkalnych, inwentarskich, gospodarczych. Na terenie gminy nie przewiduje się wzrostu ilości wyrobów zawierających azbest z uwagi na obowiązujący całkowity zakaz ich stosowania. Ilość tych wyrobów będzie sukcesywnie malała w związku z ich stopniowym usuwaniem, które zakończone zostanie do roku 2032 (po całkowitym oczyszczeniu terenu gminy z w/w wyrobów).

Odpady zawierające azbest będą powstawać na terenie Gminy Łuków w wyniku prowadzenia prac rozbiórkowych lub remontowych w budownictwie mieszkaniowym, obiektach i instalacjach komunalnych, tj.: przy wymianie pokryć dachowych z płyt azbestowo - cementowych oraz rur wodociągowych azbestowo – cementowych.

Zestawienie danych dotyczących ilości wyrobów zawierających azbest znajdujących się na terenie gminy Łuków (stan na koniec 2010r. w układzie stopniowym) zamieszczono w tabeli 6.

Na terenie gminy Łuków zinwentaryzowano **859 046m²** wyrobów zawierających azbest (płyt azbestowo-cementowych), co daje wskaźnik **2.786 m²** wyrobów zawierających azbest w przeliczeniu na 1 km² powierzchni gminy (308,3 km²).

Tabela 6. Ilość wyrobów azbestowych w gminie w podziale na stopnie interwencji

Lp.	Nazwa miejscowości	Ilość wyrobów zawierających azbest [m ²]			
		Razem	I stopień	II stopień	III stopień
1.	Aleksandrów	26 305	2 367	11 837	12 101
2.	Biardy	23 262	2 094	10 468	10 700
3.	Czerśl	23 100	2 079	10 395	10 626
4.	Dąbie	63 440	5 710	28 548	29 182
5.	Dminin	22 087	1 988	9 939	10 160
6.	Gołaszyn	50 788	4 571	22 855	23 362
7.	Gołębki	20 638	1 857	9 287	9 494
8.	Grzędówka	12 444	1 120	5 600	5 724
9.	Grzędówka Kolonia	8 025	722	3 611	3 692
10.	Grzędówka Nowa	17 330	1 560	7 799	7 971
11.	Jadwisin	5 799	522	2 610	2 667
12.	Jeziory	10 754	968	4 839	4 947
13.	Karwacz	1 646	148	740	758
14.	Klimki	12 567	1 131	5 655	5 781
15.	Krynka	35 630	3 207	16 034	16 389
16.	Kownatki	23 652	2 129	10 643	10 880
17.	Ławki	23 153	2 084	10 419	10 650
18.	Łazy	36 639	3 298	16 488	16 853
19.	Malcanów	11 590	1 043	5 216	5 331
20.	Podgaj	886	80	398	408
21.	Role	36 675	3 301	16 504	16 870
22.	Ryżki	42 227	3 800	19 002	19 425
23.	Rzemy Rzymki	18 886	1 700	8 499	8 687
24.	Rzemy Las	5 152	464	2 318	2 370
25.	Sięciaszka Pierwsza	27 238	2 451	12 257	12 530
26.	Sięciaszka Druga	20 141	1 813	9 063	9 265
27.	Sięciaszka Trzecia	7 423	668	3 340	3 415
28.	Strzyżew	38 048	3 424	17 122	17 502
29.	Sochocin	10 177	916	4 580	4 681
30.	Suleje	18 494	1 664	8 322	8 508
31.	Szczygły Górne	14 436	1 299	6 496	6 641
32.	Szczygły Dolne	19 139	1 723	8 613	8 803
33.	Świdry	33 692	3 032	15 161	15 499
34.	Wagram	2 100	189	945	966
35.	Wólka Świątkowa	19 557	1 760	8 801	8 996
36.	Turze Rogi	32 683	2 941	14 707	15 035
37.	Zalesie	27 592	2 483	12 416	12 693
38.	Zarzec Łukowski	28 634	2 577	12 885	13 172
39.	Żdźary	24 945	2 245	11 225	11 475
40.	Budynki komunalne Gminy	2 072	186	932	954
Razem		859 046	77 314	386 569	395 163

źródło: dane z Urzędu Gminy Łuków

Na terenie gminy Łuków, z uwagi na charakter tego obszaru, powstawać będą odpady zawierające azbest przede wszystkim związane z budownictwem – głównie różnego rodzaju płyty azbestowo-cementowe wykorzystywane do pokryć połaci dachowych budynków, w wyniku prowadzenia prac rozbiórkowych lub remontowych budynków mieszkalnych,

gospodarczych, inwentarskich, (m.in.: przy wymianie pokryć dachowych z płyt azbestowo – cementowych).

Odpady zawierające azbest są unieszkodliwiane poprzez składowanie. Ten sposób postępowania jest zgodny z obecnymi wymaganiami prawnymi oraz środowiskowymi.

W tabeli 7 zamieszczono wykaz istniejących i przygotowywanych składowisk odpadów zawierających azbest zlokalizowanych w najbliższym rejonie w stosunku do obszaru gminy Łuków.

Tabela 7. Lokalizacja składowisk materiałów niebezpiecznych w najbliższej odległości od gminy Łuków

Lp.	Nazwa składowiska Lokalizacja	Nazwa i adres zarządzającego składowiskiem	Wolna pojemność składowiska [m ³]
<i>WOJEWÓDZTWO LUBELSKIE</i>			
1.	Składowisko Odpadów Niebezpiecznych Poniatowa Wieś gm. Poniatowa	Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. ul. Młodzieżowa 4 24-320 Poniatowa	1 489
2.	Składowisko Piaski Zarzecze II Kraśnik	WOD-BUD Sp. z o.o. ul. Piłsudskiego 12/1 23-200 Kraśnik	138 970
3.	Składowisko odpadów azbestowych w miejscowości Srebrzyszcze gm. Chełm	Przedsiębiorstwo Gospodarki Odpadami Sp. z o.o. w Chełmie ul. Ks. Piotra Skargi 11 22-100 Chełm	1 340

źródło: POKzA Załącznik do uchwały Nr 39/2010 Rady Ministrów z dnia 15 marca 2010 r.

Składowiska w województwach sąsiednich (Sierpc w województwie mazowieckim i Łomża w województwie podlaskim) są zbyt odległe od Łukowa. Natomiast składowiska w Poniatowej Wsi i w Kraśniku są odległe odpowiednio o 120 i 140 km, jednak ze względu na pojemność składowiska i istnienie kwatery na azbest, zakłada się korzystanie ze składowiska w Kraśniku, zarządzanego przez Związek Międzygminny "Strefa Usług Komunalnych".

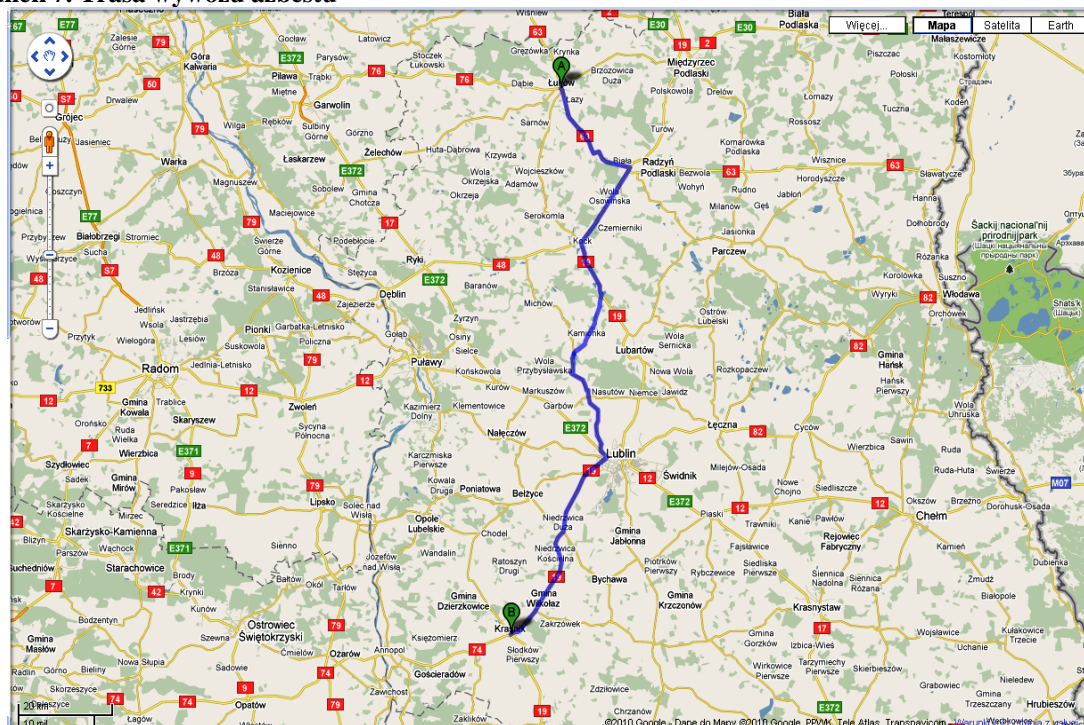
Charakterystyka składowiska odpadów azbestowych - kwatera składowania odpadów azbestowych w Kraśniku (Piaski, Zarzecze II)

Obecnie dopuszczoną prawnie metodą unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest jest ich deponowanie na składowiskach odpadów azbestowych. Planowane jest, aby odpady powstające na terenie gminy były unieszkodliwiane poprzez składowanie na już funkcjonujących na terenie kraju składowiskach przystosowanych do deponowania tego rodzaju odpadów, zgodnie z zasadą „bliskości” wyrażoną w art. 9 ust. 2 ustawy o odpadach – na najbliższym składowisku wyposażonym w kwaterę składowania odpadów zawierających azbest. Stąd planuje się kierować odpady zawierające azbest z terenu gminy Łuków na najbliższe w stosunku do obszaru gminy eksploatowane składowisko odpadów z czynną kwaterą odpadów azbestowych - w Kraśniku, które oddalone jest w odległości ok. 140 km od terenu gminy Łuków (Rysunek 7).

Składowisko w Kraśniku rozpoczęło swoją działalność w roku 2005, natomiast przewidywany termin zakończenia eksploatacji upłyne w 2015 roku. Składowisko zlokalizowane jest na terenie kompleksu „Międzygminne Składowisko Odpadów Komunalnych” i zajmuje powierzchnię 16,5 ha . Właścicielem składowiska jest Związek

Komunalny Gmin „Strefa Usług Komunalnych” ul. Lubelska 84 23-200 Kraśnik, a zarządcą Przedsiębiorstwo Usług Wodno-Budowlanych „WOD-BUD Sp. z o.o., ul. Piłsudskiego 14, 23-200 Kraśnik.

Rysunek 7. Trasa wywozu azbestu

źródło: <http://maps.google.pl/maps?hl=pl&tab=wl>

Składowisko to posiada 3 kwatery przeznaczone do składowania odpadów niebezpiecznych i obojętnych (komunalnych), odpadów niebezpiecznych oraz odpadów niebezpiecznych zawierających w swym składzie azbest.

Składowisko w Kraśniku zaliczane jest do składowisk składujących odpady inne niż niebezpieczne i obojętne, w którym wydzielona jest kwatery do składowania odpadów niebezpiecznych o kodach 17 06 01* i 17 06 05*, w tym kwatery przeznaczona do składowania stałych odpadów niebezpiecznych, odpadów niebezpiecznych zawierających w swym składzie azbest (podzielona na 10 kwatery). Powierzchnia kwatery do składowania odpadów zawierających azbest wynosi 20.691 m², natomiast pojemność kwatery do składowania odpadów niebezpiecznych zawierających azbest wynosi 169.991 m³.

Ilość odpadów azbestowych przyjęta na składowisko - łącznie dla 170601* i 170605* - zostały przedstawione poniżej w postaci tabelarycznej.

Tabela 8. Roczne ilości odpadów azbestowych przyjmowane na składowisko w Kraśniku

Rok eksploatacji składowiska	2005	2006	2007	2008	2009
Ilość odpadów w Mg	3 443,771	5 024,474	6 876,558	13 992,308	3 606,817

źródło: Prognoza Oddziaływania na Środowisko dla „Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 - 2032” Załączniki

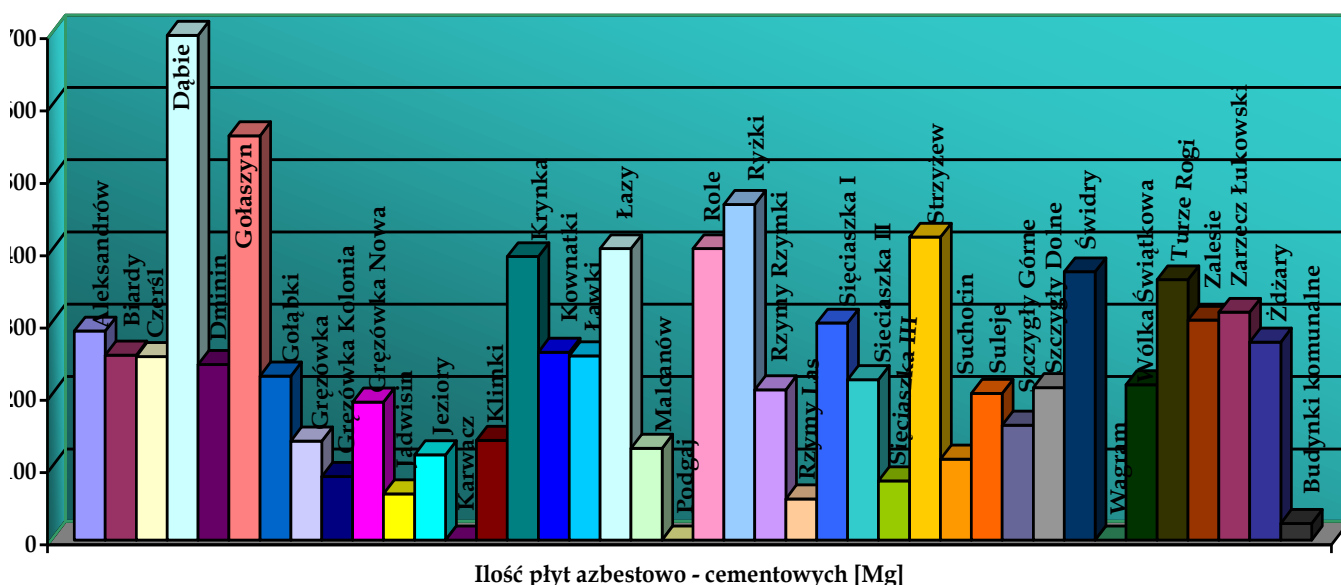
5.2. Bilans masowy wyrobów zawierających azbest na terenie gminy Łuków

Masa odpadów azbestowych prognozowana do wytworzenia z terenu gminy Łuków (obliczenia w oparciu o wskaźniki z POKZA): płyty azbestowo – cementowe wynosi 9.450 Mg, natomiast objętość odpadów azbestowych prognozowana do wytworzenia z terenu gminy Łuków (obliczenia w oparciu o wskaźniki z POKZA) kształtuje się na poziomie 7.749 m³ (9.450 Mg x 0,82 m³/Mg).

Z przeprowadzonych obliczeń wynika, że składowisko w Kraśniku ma możliwości przyjęcia odpadów azbestowych, które wytwarzane będą na terenie gminy Łuków. Z uwagi na odległość tej instalacji w stosunku do obszaru analizowanej gminy (średnio ok. 140 km) koszty usuwania i unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest z terenu gminy do w/w składowiska będą najniższe (w porównaniu do innych eksploatowanych składowisk odpadów azbestowych). Koszty obliczono w dalszej części niniejszego Programu.

Odpady azbestowe usuwane są przez specjalistyczne firmy, które posiadają zezwolenia na demontaż i wywóz tych odpadów na miejsce ich składowania. Wykaz firm posiadających zezwolenie na świadczenie takich usług na terenie gminy zamieszczono w Załączniku 4.

Rysunek 8. Masa i lokalizacja wyrobów azbestowych

źródło: Gmina Łuków

Dane dotyczące pokryć dachowych (płyt azbestowo-cementowych) otrzymano z przeprowadzonej inwentaryzacji przez sołtysów. Na ich podstawie ocenić można stan i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. (Dz. U. z 2004 Nr 4, poz. 71) oraz zebrać informację o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystywania, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003 r. (Dz. U. Nr 192, poz. 1876).

Bilans wyrobów zawierających azbest, znajdujących się na terenie gminy Łuków wykonano na podstawie danych uzyskanych z inwentaryzacji (dane z 2006r. i 2010r.):

- ❖ płyty azbestowo – cementowe faliste – 769.451 m² (8.463.961 kg),
- ❖ płyty azbestowo – cementowe płaskie – 89.595 m² (985.545 kg),

łącznie (w zaokrągleniu) – 9.450 Mg. Bilans masowy (w tabeli poniżej) wyrobów zawierających azbest, zinwentaryzowanych na terenie gminy Łuków wykonano na podstawie danych uzyskanych z Urzędu Gminy (koniec 2010r.).

Tabela 9. Masa wyrobów azbestowych w gminie w podziale na stopnie interwencji

Lp.	Nazwa miejscowości	Ilość wyrobów zawierających azbest [Mg]			
		Razem	I stopień	II stopień	III stopień
1.	Aleksandrów	289,36	26,04	130,21	133,11
2.	Biardy	255,88	23,03	115,15	117,70
3.	Czerśl	254,11	22,87	114,35	116,89
4.	Dąbie	697,84	62,81	314,03	321,00
5.	Dminin	242,96	21,87	109,33	111,76
6.	Gołaszyn	558,67	50,28	251,41	256,98
7.	Gołębki	227,02	20,43	102,16	104,43
8.	Gręzówka	136,88	12,32	61,60	62,96
9.	Gręzówka Kolonia	88,27	7,94	39,72	40,61
10.	Gręzówka Nowa	190,63	17,16	85,79	87,68
11.	Jadwisin	63,79	5,74	28,71	29,34
12.	Jeziory	118,30	10,65	53,23	54,42
13.	Karwacz	18,11	1,63	8,14	8,34
14.	Klimki	138,24	12,44	62,21	63,59
15.	Krynka	391,93	35,28	176,37	180,28
16.	Kownatki	260,17	23,42	117,07	119,68
17.	Ławki	254,68	22,92	114,61	117,15
18.	Łazy	403,03	36,28	181,37	185,38
19.	Malcanów	127,49	11,47	57,38	58,64
20.	Podgaj	9,75	0,88	4,38	4,49
21.	Role	403,42	36,31	181,54	185,57
22.	Ryżki	464,50	41,80	209,02	213,68
23.	Rzyny Rzymki	207,75	18,70	93,49	95,56
24.	Rzyny Las	56,67	5,10	25,50	26,07
25.	Sięciaszka Pierwsza	299,62	26,96	134,83	137,83
26.	Sięciaszka Druga	221,55	19,94	99,69	101,92
27.	Sięciaszka Trzecia	81,66	7,35	36,74	37,57
28.	Strzyżew	418,52	37,66	188,34	192,52
29.	Sochocin	111,95	10,08	50,38	51,49
30.	Suleje	203,43	18,30	91,54	93,59
31.	Szczygły Górne	158,80	14,29	71,46	73,05
32.	Szczygły Dolne	210,52	18,95	94,74	96,83
33.	Świdry	370,61	33,35	166,77	170,49
34.	Wagram	23,11	2,08	10,40	10,63
35.	Wólka Świątkowa	215,13	19,36	96,81	98,96
36.	Turze Rogi	359,52	32,35	161,78	165,39
37.	Zalesie	303,51	27,31	136,58	139,62
38.	Zarzecz Łukowski	314,98	28,35	141,74	144,89
39.	Żdzary	274,41	24,70	123,48	126,23
40.	Budynki komun. Gminy	22,79	2,05	10,25	10,49
Razem		9 449,56	850,45	4 252,30	4 346,81
w zaokrągleniu		9 450	850	4 252	4 347

źródło: dane z Urzędu Gminy Łuków

Z uzyskanych z Urzędu Gminy danych dotyczących wyrobów zawierających azbest wynika, że płyty azbestowo-cementowe na terenie gminy Łuków stanowią głównie eternit falisty pokrywający dachy budynków mieszkalnych, gospodarczych, inwentarskich, łącznie płyty azbestowo - cementowe stanowią: 9.450 Mg.

W poniższej tabeli zaprezentowane zostały ilości odpadów zawierających azbest według stopnia pilności ich usunięcia tj.:

- I stopień pilności > 65 punktów – wymiana lub naprawa wymagana bezzwłocznie,
- II stopień pilności 40-60 punktów – ponowna ocena wymagana w czasie do 1 roku,
- III stopień pilności < 35 punktów – ponowna ocena w terminie do 5 lat.

Tabela 10. Stopnie pilności

Stopnie pilności usunięcia wyrobów zawierających azbest	I stopień	II stopień	III stopień	Razem w zaokrągleniu
Masa wyrobów azbestowo-cementowych (Mg)	850	4 252	4 347	9 450
Ilość wyrobów azbestowo-cementowych (%)	9%	45%	46%	100%

źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Łuków, (dane na koniec 2010r.)

W celu zakwalifikowania wyrobów zawierających azbest do dalszego użytkowania lub usunięcia oraz określenia stopnia pilności działań naprawczych, właściciele obiektów z zabudowanymi wyrobami zawierającymi azbest powinni wykonać ocenę stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów według załącznika 2 do Rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z 2 kwietnia 2004r. (Dz.U. Nr 71, poz. 649)- Załącznik nr 1 niniejszego Programu. Odpowiednie zabezpieczenie wyrobów (np. pokrycia dachowe z eternitu – poprzez pomalowanie) pozwala na obniżenie ich stopnia pilności w przyszłości.

W dalszej części Programu obliczono koszty związane z ich usunięciem i unieszkodliwieniem.

6. Założenia i uwarunkowania realizacji programu

Realizacja Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Łuków będzie procesem długofalowym (trwającym do roku 2032), ograniczonym możliwościami finansowymi zarówno samorządu, jak i mieszkańców. Wykonanie Programu powierza się władzom Gminy. Realizacja Programu będzie zgodna z przyjętym celem i przebiegać będzie w następujących obszarach:

1. *Prowadzenie, weryfikacja i aktualizacja bazy danych o lokalizacji i ilości istniejących wyrobów zawierających azbest.* Podstawą dla opracowania Programu była przeprowadzona na terenie gminy inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest i utworzenie bazy danych o ich lokalizacji. Dane dotyczące ilości wyrobów zawierających azbest na terenie gminy będą przekazywane do WBDA (wojewódzkiej bazy danych azbestowych).
2. *Edukacja mieszkańców w zakresie szkodliwości azbestu, obowiązków dotyczących postępowania z wyrobami zawierającymi azbest oraz sposobów bezpiecznego ich usuwania oraz unieszkodliwiania.* Działanie realizowane będzie poprzez:
 - prowadzenie szerokiej akcji informacyjnej nt. postępowania z wyrobami zawierającymi azbest, sposobu ich usuwania, wpływu azbestu na organizm ludzki;
 - przeprowadzenie szkoleń lokalnych, dzięki którym zostanie wzmocniony proces usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu nieruchomości bez korzystania z usług wyspecjalizowanych firm.
3. *Mobilizowanie właścicieli budynków do usunięcia wyrobów zawierających azbest poprzez system pomocy edukacyjnej i finansowej.* Działanie realizowane będzie poprzez:
 - system edukacji w zakresie szkodliwości i unieszkodliwiania wyrobów azbestowych,
 - informowanie o potencjalnych źródłach uzyskania dotacji, preferencyjnych kredytów i pożyczek na wymianę pokryć dachowych z azbestu,
 - dofinansowanie kosztów usunięcia azbestu w tym: załadunku na terenie nieruchomości, transportu i składowania na składowisku odpadów azbestowych,
 - udzielanie informacji mieszkańcom na temat realizacji Programu.
4. *Odbiór odpadów azbestowych z nieruchomości osób fizycznych, wspólnot mieszkaniowych, jednostek budżetowych i innych.* Odbiór odpadów będzie następował na wniosek właściciela obiektu, jego zarządcy lub władającego. Odbiorem odpadów zawierających azbest zajmie się koncesjonowana firma transportowa wyłoniona w drodze przetargu ogłoszonego przez Gminę. Termin odbioru odpadów z terenu nieruchomości uzgadniany będzie przez przedstawiciela firmy transportowej z właścicielem nieruchomości. Wszystkie czynności związane z załadunkiem i transportem przeprowadzone zostaną zgodnie z obowiązującymi przepisami. Odbiór odpadów zawierających azbest od właściciela oraz ich przekazanie na składowisko potwierdzone będzie kartą przekazania odpadu (Załącznik nr 6), sporządzaną w trzech egzemplarzach: jeden dla odbierającego odpady, drugi dla właściciela odpadu, trzeci dla Gminy (w przypadku, gdy Przewoźnik rozliczać się będzie się za wykonaną usługę z Gminą).
5. *Udzielanie pomocy finansowej osobom fizycznym, wspólnotom mieszkaniowym i innym właścicielom zasobów mieszkaniowych w usuwaniu odpadów zawierających azbest.* W przypadku pozyskania środków finansowych lub zabezpieczenia w budżecie własnych Gmina częściowo sfinansuje koszty demontażu, transportu i unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest, tj.: rozbiórki pokrycia dachowego (płyt azbestowo - cementowych), załadunku na terenie nieruchomości odpadów zawierających azbest, transportu tych odpadów oraz składowania odpadów zawierających azbest. Wielkość dofinansowania oraz ilość usuniętych wyrobów zawierających azbest w danym roku

uzależniona będzie od ilości środków finansowych pochodzących z funduszy własnych i zewnętrznych.

6. *Alokacja środków finansowych z budżetu gminy w powiązaniu z innymi źródłami finansowania na realizację Programu.* W budżecie gminy będą zabezpieczane środki na realizację Programu.
7. *Podjęcie działań w kierunku pozyskania funduszy ze źródeł zewnętrznych na realizację Programu.* Gmina Łuków podejmie starania w celu pozyskiwania funduszy ze źródeł zewnętrznych, tj.: Powiatowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, funduszy strukturalnych Unii Europejskiej i innych. W przypadku pozyskania funduszy z w/w źródeł kwota przeznaczona na realizację Programu ulegnie zwiększeniu, co przyspieszy proces usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu gminy.
8. *Pomoc w poszukiwaniu źródeł finansowania na wymieniane w ramach Programu pokrycia dachowe.* Pomoc w poszukiwaniu źródeł finansowania w postaci dotacji, kredytów i pożyczek preferencyjnych osobom fizycznym, wspólnotom, innym właścicielom zasobów mieszkaniowych i przedsiębiorcom na wymianę pokryć dachowych zawierających azbest. Wszyscy zainteresowani poszukiwaniem źródeł finansowania będą mogli skorzystać z pomocy i informacji udzielanych przez pracowników Urzędu Gminy.
9. *Eliminacja powstawania „dzikich” wysypisk z odpadami zawierającymi azbest.* Działanie finansowane będzie ze środków przeznaczonych na realizację Programu w danym roku kalendarzowym. Realizowane będzie poprzez:
 - działania informacyjno – edukacyjne skierowane do społeczeństwa gminy związane z postępowaniem z odpadami azbestowymi,
 - monitoring występowania „dzikich” wysypisk – na bieżąco,
 - likwidację „dzikich” wysypisk w przypadku stwierdzenia ich występowania.
10. *Oczyszczenie terenu gminy z wyrobów zawierających azbest; w szczególności usunięcie wyrobów zawierających azbest z obiektów oświatowych i użyteczności publicznej.* Gmina Łuków na bieżąco przeprowadzać będzie oczyszczanie terenu gminy z wyrobów i odpadów zawierających azbest. Środki na ten cel pochodzą będą z funduszu przeznaczonego na realizację Programu w danym roku kalendarzowym.
11. *Bieżący monitoring realizacji Programu i okresowe raportowanie jego realizacji Radzie Gminy.* Elementem zarządzania Programem jest jego systematyczne monitorowanie. W tym celu powołana zostanie Komisja ds. monitoringu realizacji Programu. W ramach działań monitoringowych określone zostaną zmiany ilości wyrobów zawierających azbest w gminie w kolejnych latach realizacji Programu, tj.: ilości usuniętych i unieszkodliwionych w danym roku odpadów zawierających azbest; ilości wyrobów azbestowych pozostałych jeszcze do usunięcia. Monitorowanie i raportowanie Programu zostanie zsynchronizowane z raportowaniem Gminnego Planu Gospodarki Odpadami. Komisja będzie przedkładała Radzie Gminy co 2 lata (lub corocznie) raport przedstawiający wyniki realizacji Programu.
12. *Okresowa weryfikacja i aktualizacja Programu.* Realizacja Programu jest procesem długofalowym, w związku z tym zakłada się jego aktualizację celem dostosowania do zmieniających się warunków prawnych, finansowych i możliwości realizacyjnych. Zadanie usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Łuków, które stanowią potencjalne odpady azbestowe, przewidziane jest zgodnie z „Programem Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032” do zrealizowania najpóźniej do roku 2032. Zgodnie z założeniami tego „Programu”, w zakresie:

- usuwania wyrobów azbestowych z budynków jednorodzinnych i gospodarskich oraz oczyszczania terenów nieruchomości - Gmina powinna zapewnić wywóz odpadów zawierających azbest na składowisko odpadów lub zapewnić ich dostarczenie do przewoźnego urzędnika do przetwarzania odpadów zawierających azbest. Koszt transportu i unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest powinien zostać pokryty ze środków własnych Gminy, przy udziale środków właścicieli nieruchomości, dotacji i pożyczek funduszy ochrony środowiska lub innych źródeł dostępnych dla Gminy. Udział środków właścicieli nieruchomości powinien być niewielki, ze względu na fakt, że koszt nowego pokrycia dachowego czy elewacyjnego nie może być pokryty w ramach wsparcia finansowego z krajowych lub z unijnych funduszy ochrony środowiska.
- usuwania wyrobów zawierających azbest z dużych obiektów budowlanych i oczyszczanie terenu nieruchomości - Wsparcie finansowe usuwania wyrobów zawierających azbest z dużych obiektów budowlanych powinno być koordynowane przez poszczególne jednostki samorządu terytorialnego według następujących założeń:
 - 1) wsparcie z funduszy ochrony środowiska powinno być przeznaczone na dofinansowanie usługi polegającej na bezpiecznym usuwaniu wyrobów zawierających azbest,
 - 2) kosztami kwalifikowanymi dofinansowywanej usługi bezpiecznego usuwania wyrobów zawierających azbest są koszty:
 - a) demontażu wyrobów zawierających azbest,
 - b) transportu odpadów zawierających azbest,
 - c) złożenia odpadów zawierających azbest na właściwym składowisku lub przekazania do urzędnika przewoźnego przetwarzającego odpady zawierające azbest,
 - 3) wsparcie nie może przekroczyć 80% całego kosztu usługi,
 - 4) wielkość wsparcia zostanie określona jako stała kwota odniesiona do jednostki fizycznej usuwanego odpadu, którą może być np. m² pokrycia dachowego lub elewacyjnego, m² izolacji ściennej, 1 tona rur, 1 tona unieszkodliwionych odpadów zawierających azbest,
 - 5) beneficjentami wsparcia są jednostki samorządu terytorialnego, które wybierają w przetargach spełniających wymagania prawa przedsiębiorców prowadzących działalność w zakresie bezpiecznego usuwania azbestu,
 - 6) wsparcie zostanie udzielone po:
 - a) potwierdzeniu przez przedsiębiorcę:
 - ❖ złożenia odpadów zawierających azbest na składowisku odpadów lub przetworzenia w urządzeniach przewoźnych,
 - ❖ oczyszczenia terenu, na którym był prowadzony demontaż wyrobów zawierających azbest;
 - b) rozliczeniu kompleksowej usługi.

W niniejszym Programie przyjmuje się, że następujące ilości odpadów zawierających azbest zostaną usunięte z terenu gminy Łuków i unieszkodliwione w kolejnych latach:

- 2011 – 2012 około 9% odpadów,
- 2013 – 2022 około 45% odpadów,
- 2023 – 2032 około 46% odpadów.

Regulacje prawne dotyczące m.in. usuwania wyrobów zawierających azbest z obiektów budowlanych, począwszy od realizacji obowiązku dokonania przeglądu technicznego tych wyrobów do zdeponowania wytworzonych odpadów na składowisku, są zamieszczone w wielu aktach prawnych. Zestawienie aktów prawnych zostało zamieszczone w załączeniu

do niniejszego Programu. Podstawowym jest ustawa z dnia 19 czerwca 1997r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, która zakazuje:

- wprowadzania na polski obszar celny azbestu oraz wyrobów zawierających azbest,
- produkcji wyrobów zawierających azbest,
- obrotu azbestem i wyrobami azbestowymi, z wyjątkiem azbestu i wyrobów azbestowych stosowanych do celów specjalnych.

Mimo kilku lat obowiązywania szczegółowych przepisów tylko w niewielkim stopniu zostały wykonane oceny stanu obiektów z zabudowanymi wyrobami zawierającymi azbest. Usuwanie, demontaż wyrobów zawierających azbest odbywać się będzie zgodnie z przepisami i wytycznymi podanymi w dalszej części Programu.

Warunkiem skutecznej realizacji Programu będzie sukcesywne pozyskiwanie środków finansowych z funduszy krajowych i unijnych.

7. Monitoring realizacji programu

Interdyscyplinarność Programu powoduje konieczność koordynacji wszystkich jednostek i instytucji przedmiotowo odpowiedzialnych za realizację poszczególnych zadań lub pośrednio biorących udział w ich realizacji. Dlatego też zadania będą realizowane na trzech poziomach (zgodnie z POKzA):

1. centralnym – Rada Ministrów, Minister Gospodarki i w strukturze Ministerstwa Gospodarki Główny Koordynator;
2. wojewódzkim – samorząd województwa;
3. lokalnym – samorząd powiatowy i samorząd gminny.

Niezbędnym elementem skutecznego zarządzania Programem na poziomie lokalnym – gminy - jest powołanie Komisji ds. monitorowania realizacji Programu - odpowiedzialnej za współdziałanie poszczególnych jednostek, instytucji, zainteresowanych mieszkańców gminy, właścicieli, zarządców budynków z zabudowanymi wyrobami zawierającymi azbest oraz podejmowanie inicjatyw w jego wdrażaniu i kontrolującej stopień realizacji Programu i przedstawiającej - co 2 lata (lub corocznie) raport z realizacji Programu Radzie Gminy. Należy zaznaczyć, że Program powinien być realizowany przez istniejące struktury samorządu gminnego i nie powodować tworzenia nowych stanowisk w administracji.

Nieodzownym elementem wspierającym założenia Programu będzie także współpraca z organizacjami pozarządowymi, instytucjami naukowymi oraz mediami.

Zgodnie z POKzA do zadań szczebla lokalnego (samorządu gminnego) należy:

1. gromadzenie przez Wójta informacji o ilości, rodzaju i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest oraz przekazywanie jej do Marszałka województwa z wykorzystaniem dostępnego narzędzia informatycznego - www.bazaazbestowa.pl;
2. przygotowywanie i aktualizacja programów usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest, także w ramach planów gospodarki odpadami;
3. organizowanie szkoleń lokalnych w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu nieruchomości bez korzystania z usług wyspecjalizowanych firm;
4. organizowanie usuwania wyrobów zawierających azbest przy wykorzystaniu pozyskanych na ten cel środków krajowych lub unijnych z uwzględnieniem zasad zawartych w Programie;
5. inspirowanie właściwej postawy obywateli w zakresie obowiązków związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest;
6. współpraca z Marszałkiem województwa w zakresie inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest oraz opracowywania programów usuwania wyrobów zawierających azbest, w szczególności w zakresie lokalizacji składowisk odpadów zawierających azbest oraz urządzeń przewoźnych do przetwarzania odpadów zawierających azbest;
7. współpraca z mediami w celu propagowania odpowiednich inicjatyw społecznych oraz rozpowszechniania informacji dotyczących zagrożeń powodowanych przez azbest;
8. współpraca z organizacjami społecznymi wspierającymi realizację Programu;
9. współpraca z organami kontrolnymi (inspekcja sanitarna, inspekcja pracy, inspekcja nadzoru budowlanego, inspekcja ochrony środowiska).

Raport z realizacji Programu winien być wykonany przy uwzględnieniu wskaźników monitorowania podanych w poniższej tabeli.

Tabela 11. Wskaźniki monitoringu Programu

Lp.	Wskaźniki efektywności realizacji Programu	j.m.	2011 –2012	2013 –2022	2023 –2032
1.	ilość usuniętych płyt azbestowo – cementowych	m ²	77 314	386 569	395 163
2.	ilość unieszkodliwionych odpadów zawierających azbest	Mg	850	4 252	4 347
3.	stopień usunięcia płyt azbestowo – cementowych (procentowa ilość usuniętych wyrobów zaw. azbest w stosunku do ilości zinwentaryzowanej przed realizacją Programu)	%	9	45	46
4.	stopień wykorzystania środków finansowych zaplanowanych na realizację Programu	%	100	100	100
5.	masa użytkowanych wyrobów zaw. azbest w przeliczeniu na km ² powierzchni gminy na koniec okresu	Mg/km ²	27,89	14,10	0,00
6.	powierzchnia (m ²) użytkowanych wyrobów zaw. azbest w przeliczeniu na km ² pow. gminy na koniec okresu	m ² /km ²	2 535,62	1 281,75	0,00
7.	nakłady poniesione łącznie na usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest (narastająco)	tys. zł	1 624	9 742	18 040
8.	ilość i powierzchnia „dzikich” wysypisk odpadów zaw. azbest na terenie gminy	szt.	0*	0*	0*
9.	ilość kampanii edukacyjno – informacyjnych	szt.	2	2	2
10.	ilość przeprowadzonych szkoleń lokalnych	szt.	2	4	2
11.	ilość uczestników szkoleń lokalnych, właścicieli / zarządców budynków z wyrobami zaw. azbest	%**	25	60	15
12.	ilość wniosków zgłaszanych do UG przez właścicieli / zarządców budynków z wyrobami zaw. azbest na dofinansowanie ich usunięcia	%**	20	70	10

źródło: opracowanie własne na podst. założeń POKzA i danych z Urzędu Gminy Łuków

* w przypadku powstania „dzikich” wysypisk – likwidacja na bieżąco,

** w odniesieniu do wszystkich potencjalnie zainteresowanych – właścicieli, zarządców budynków z wyrobami zaw. azbest z terenu gminy.

8. Harmonogram realizacji programu na lata 2011 – 2032

W wyniku przeprowadzonej analizy zadań związanych z niniejszym programem ustalono harmonogram realizacji programu, który przyczyni się do sukcesywnego zmniejszania się ilości wyrobów zawierających azbest na terenie gminy (tabela 11).

Tabela 12. Harmonogram realizacji programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Łuków na lata 2011 – 2032

Lp.	Zadania	Koszt [tys. zł]	Termin realizacji [lata] Jednostki realizujące		
			2009 – 2012	2013 – 2022	2023 – 2032
1.	zebranie informacji na temat wyrobów zawierających azbest na terenie gminy – inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest	-	UG		
1.1.	szczegółowe zinwentaryzowanie miejsc występowania wyrobów zawierających azbest poprzez wypełnienie przez właścicieli obiektów budowlanych „arkuszy oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest” i złożenie ich do właściwego organu	-	właściciele obiektów UG		
1.2.	przeprowadzenie, przez właścicieli obiektów budowlanych, oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest i określenie stopnia pilności usunięcia tych wyrobów oraz przekazanie zebranych informacji wraz z arkuszami ocen, do urzędu nadzoru budowlanego w powiecie	-	właściciele obiektów UG		
1.3.	podejmowanie w miarę potrzeby odpowiednich działań administracyjnych w stosunku do właścicieli lub zarządców obiektów szczególnie zagrożonych	-	UG Starostwo Powiatowe		
2.	uchwalenie Gminnego Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest	-	Rada Gminy Łuków 2008r.		
	bieżąca aktualizacja Programu wraz z oceną oddziaływania na środowisko	12	UG 2010r.		
	planowane aktualizacje Programu	-		UG po 2012r.	
3.	działania informacyjno – edukacyjne. ▪prowadzenie szerokiej akcji informacyjnej nt. postępowania z wyrobami zawierającymi azbest,	25	UG mieszkańcy właściciele zarządcy obiektów z wyrobami zawierającymi azbest		

	<p>sposobu ich usuwania, wpływu azbestu na organizm ludzki</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ udział w szkoleniach dla administracji publicznej ▪ przeprowadzenie szkoleń lokalnych, dzięki którym zostanie wzmocniony proces usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu nieruchomości bez korzystania z usług wyspecjalizowanych firm 		organizacje pozarządowe		
3.1.	zorganizowanie spotkań z mieszkańcami gminy, którzy zgłosili posiadanie wyrobów zawierających azbest, informacja na temat zarejestrowanych firm posiadających zezwolenie na zbieranie i transport odpadów zawierających azbest, informacja nt. szkoleń lokalnych	-	UG mieszkańcy		
3.2.	działalność informacyjna i edukacyjna skierowana do właścicieli, zarządców i użytkowników obiektów zawierających azbest	-	UG		
3.3.	inne działania informacyjno – edukacyjne m.in.: informacja w lokalnej prasie, na stronie internetowej UG, ogłoszenia w UG, na tablicach ogłoszeń, ulotki, informowanie mieszkańców w UG, zajęcia w szkołach)	-	UG		
3.4.	współpraca z fundacjami i organizacjami mającymi na celu wspieranie inicjatyw związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest	-	UG		
4.	utworzenie i coroczna aktualizacja bazy danych dotyczącej ilości azbestu i wyrobów zawierających azbest na terenie gminy; wprowadzanie danych do WBDA	-	UG		
	aktualizacja inwentaryzacji wyrobów azbestowych z wykorzystaniem ESIP do monitoringu procesu usuwania wyrobów zawierających azbest – po wdrożeniu tego systemu.	-		właściciele obiektów budowlanych UG	
5.	działania w zakresie monitoringu Gminnego Programu Usuwania Azbestu	-	UG		
5.1.	powołanie Komisji ds. monitoringu realizacji Programu	-	UG		

5.2.	monitorowanie realizacji Programu, weryfikacja prac związanych z usuwaniem azbestu, zgłoszonych wniosków	-	UG		
6.	zorganizowanie akcji wywozu odpadów zawierających azbest z terenu gminy na składowisko odpadów (lub ich przetwarzania w urządzeniu przewoźnym), ogłaszanie przetargów na przewoźnika i wyłonienie wykonawcy zadania – Firmy specjalistycznej, posiadającej odpowiednie zezwolenia na wykonywanie usług w zakresie: usuwania, transportu na składowisko odpadów zawierających azbest	-	UG		
7.	demontaż wyrobów zaw. azbest, odbiór odpadów zawierających azbest (płyty azbestowo – cementowe) z nieruchomości osób fizycznych, wspólnot mieszkaniowych, jednostek budżetowych i in.; usunięcie wyrobów zawierających azbest z budynków jednorodzinnych i gospodarskich, obiektów użyteczności publicznej oraz oczyszczenie terenu nieruchomości z odpadów zawierających azbest; transport i unieszkodliwianie odpadów zawierających azbest	2011 – 2032r. 18 040	właściciele zarządcy nieruchomości z zabudowanymi wyrobami azbestowymi (w tym: mieszkańcy, jedn. organizacyjne, UG i in.)		
	określenie harmonogramu usuwania wyrobów zawierających azbest, usuwanie wyrobów zawierających azbest z obiektów budowlanych		2011 – 2012r.		
	intensyfikacja procesu usuwania wyrobów zawierających azbest			2013 – 2032r.	
7.1.	wyroby zawierające azbest: I stopień pilności – wymiana lub naprawa wymagana bezzwłocznie, zakładane usunięcie unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest	2011 – 2012r. 1 624	2011 – 2012r.		
7.2.	wyroby zawierające azbest: II stopień pilności – ponowna ocena wymagana w czasie do 1 roku, zakładane usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest	2013 – 2022r. 8 118	2011 – 2012r.	2013 – 2022r.	

7.3.	wyroby zawierające azbest: III stopień pilności – ponowna ocena w terminie do 5 lat, zakładane usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest	2023 – 2032r. 8 298		2013 – 2022r.	2023 – 2032r.
8.	założenie i prowadzenie rejestru wniosków i ich realizacja zgodnie z zachowaniem kolejności złożenia	-	UG		
9.	<ul style="list-style-type: none"> ▪pozyskiwanie finansowego wsparcia na realizację Programu w zakresie organizowania akcji wywozu odpadów zawierających azbest z terenu gminy na składowisko odpadów (lub ich przetwarzania w urządzeniu przewoźnym) w ramach środków krajowych, ▪pozyskiwanie wsparcia finansowego prac przygotowawczych do oczyszczania z azbestu obiektów użyteczności publicznej oraz na usuwanie azbestu z tych obiektów, ▪ujmowanie działań związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest z terenu gminy w programach wykorzystujących środki unijne, ▪połączenie usuwania wyrobów zawierających azbest z obiektów budowlanych z innymi działaniami (m.in. termomodernizacja, przebudowa gospodarstwa rolnego), ▪zabezpieczanie corocznie w budżecie gminy lub gminnym funduszu ochrony środowiska określonej kwoty z przeznaczeniem na dotację inwestycji związanych z usuwaniem azbestu z terenu gminy, ▪pomoc finansowa mieszkańcom gminy na inwestycje związane z usuwaniem wyrobów zawierających azbest 	-	2011 – 2032 r. UG PFOŚiGW WFOŚiGW NFOŚiGW MG preferencyjne kredyty BOŚ S.A. środki UE		
10.	raporty okresowe z realizacji Programu – przedstawiane Radzie Gminy	-	co 1-2 lata, od 2012r. UG		

źródło: opracowanie własne na podst. założeń POKZA, danych z Urzędu Gminy (2010r.)

objaśnienia skrótów:

UG - Urząd Gminy

MG – Ministerstwo Gospodarki

NFOŚiGW, WFOŚiGW, PFOŚiGW – odpowiednio narodowy, wojewódzki, powiatowy fundusz ochrony środowiska i gospodarki wodnej

WBDA - wojewódzka baza danych o wyrobach i odpadach zawierających azbest

ESIP - Elektroniczny System Informacji Przestrzennej

Harmonogram realizacji Programu zakłada, że w 2011 - 2012r. nastąpi likwidacja wyrobów zawierających azbest (pokryć eternitowych) – zakwalifikowanych do I stopnia pilności - wymagających bezzwłocznego usunięcia. W następnych latach 2013 – 2032 r. zlikwidowane zostaną kolejne pokrycia, których stopień pilności jest mniejszy (sukcesywnie, w zależności od stopnia zużycia, konserwacji wyrobu np. przez pomalowanie).

Zadaniem wyjściowym realizacji Programu była inwentaryzacja wyrobów azbestowych i uzyskanie stosownych informacji, określonych w rozporządzeniu Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003r. – dotyczących miejsc, rodzaju i ilości zabudowanych wyrobów zawierających azbest. Dane z inwentaryzacji stanowią podstawę opracowania Programu usuwania azbestu, a następnie pozyskiwania środków pomocowych na usuwanie wyrobów zawierających azbest i oczyszczanie terenu gminy z azbestu.

9. Koszty usuwania wyrobów azbestowych z terenu gminy Łuków w okresie 2011 – 2032

Koszt usunięcia i unieszkodliwienia potencjalnych odpadów azbestowych z obszaru Gminy Łuków określono wg założeń przyjętych do obliczeń w „Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032” (POKZA), przyjętym uchwałą Nr 122/2009 Rady Ministrów z dnia 14 lipca 2009r. w sprawie ustanowienia programu wieloletniego pod nazwą „Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032” i przy uwzględnieniu średnich cen rynkowych (na podstawie analizy cen firm z kraju, w tym z regionu). Ponadto do obliczeń przyjęto dane wg POKZA, tj.: średnia masa 1 m² płyty azbestowo-cementowej 11 kg, średnia objętość 1 tony składowanych odpadów azbestowych 0,82 m³.

W celu ustalenia kosztów usunięcia wyrobów zawierających azbest uzyskano informacje od kilkunastu firm posiadających zezwolenia na odbiór i transport tego typu odpadów. Pod uwagę wzięta została cena demontażu wyrobów zawierających azbest, pakowanie, transport i unieszkodliwianie na najbliższym składowisku.

Średni koszt usunięcia z 1 m² płyty azbestowo – cementowej wynosi:

- ❖ średni koszt demontażu wynosi: 6 zł/m²,
- ❖ średni koszt transportu: 8 zł/ m²
- ❖ średni koszt unieszkodliwienia wynosi: 7 zł/m²,
- ❖ średni koszt łącznie (demontażu, odbioru, transportu i unieszkodliwiania): 21 zł/m².

Koszt w rozbiciu na poszczególne etapy (demontaż, transport i unieszkodliwianie):

- demontaż: 859 046 m² x 6 zł/m² = 5 154 276 zł,
- transport: 859 046 m² x 8 zł/m² = 6 872 368 zł,
- unieszkodliwianie: 859 046 m² x 7 zł/m² = 6 013 322 zł.

Koszt łączny usunięcia (demontażu i transportu) oraz unieszkodliwienia (składowania) odpadów azbestowych z terenu gminy Łuków szacuje się na: 18 039 966 zł (859 046 m² x 21 zł/m²).

Usuwanie azbestu i wyrobów go zawierających jest kosztownym przedsięwzięciem. Według danych z 2007r. demontaż, transport i unieszkodliwianie 1 Mg odpadów zawierających azbest to wydatek około 1100 - 1300 zł. Przy założeniu, iż łączny koszt usunięcia (demontażu i transportu) oraz unieszkodliwienia (składowania) odpadów azbestowych z terenu gminy wyniesie 18 039 966 zł, obliczono, że uśredniony koszt roczny w okresie planistycznym 22 lat wyniesie ok. 820 000 zł, co w latach 2011-2032 daje średnią 1900 zł/Mg.

Usuwanie i wymiana wyrobów zawierających azbest jest zadaniem długotrwałym ze względu na dużą ilość wyrobów, a także wysokość potrzebnych środków finansowych. Planuje się, iż na terenie Gminy Łuków wyroby zawierające azbest będą sukcesywnie usuwane w zależności od zużycia, wykonania ich konserwacji oraz zabezpieczenia w okresie 2011 – 2032 r. Z uwagi na wysoki koszt usuwania i unieszkodliwiania odpadów azbestowych istotne jest dofinansowanie przedsięwzięć związanych z usuwaniem wyrobów azbestowych, podejmowanych przez osoby fizyczne, m.in. ze środków publicznych, środków pomocowych Unii Europejskiej, ze środków WFOŚiGW oraz PFOŚiGW.

W przypadku pozyskania w/w środków - Urząd Gminy w Łukowie w drodze przetargu wyłoni firmę specjalistyczną posiadającą odpowiednie zezwolenia, która wykona usługę w zakresie: demontaż, odbiór, transport do miejsca składowania, a cenę za składowanie na składowisku odpadów azbestowych wkalkuluje w cenę usługi. Urząd Gminy w Łuków pokryje całość lub część kosztów usługi (koszt transportu i składowania) – **wariant I**. Alternatywnie (**wariant II**) właściciel obiektu z wyrobami zawierającymi azbest wybierze firmę posiadającą odpowiednie zezwolenia, która po wykonaniu usługi demontażu, odbioru, transportu i przekazania do unieszkodliwiania odpadów azbestowych wystawi rachunek

(fakturę). Po przedłożeniu faktury wraz z odpowiednim wnioskiem do Urzędu Gminy i skontrolowaniu faktu usunięcia wyrobów azbestowych przez Komisję ds. monitoringu realizacji Programu – Urząd Gminy dokona zwrotu części lub całości poniesionych przez w/w właściciela kosztów.

Decyzja odnośnie udzielenia dofinansowania przez Gminę mieszkańcom, jej wysokości, sposobu udzielenia, wyboru rozwiązania (w/w warianty) lub inne rozwiązanie w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest będzie ostatecznie uzależniona od pozyskania środków, możliwości w zakresie udzielenia środków własnych przez Urząd Gminy. Wskazane byłoby przeprowadzenie konsultacji z mieszkańcami Gminy zainteresowanymi usuwaniem wyrobów azbestowych. Konsultacje takie odbędą się wraz z informowaniem społeczeństwa o projektowanej do uchwalenia aktualizacji Programu.

Poniżej zostały przedstawione rozwiązania możliwe do zastosowania w zakresie dofinansowania usuwania wyrobów azbestowych dla mieszkańców Gminy:

1. I Wariant - jednym z rozwiązań możliwych do zastosowania może być następujący podział kosztów:

- koszty poniesione przez właścicieli – w zakresie demontażu płyt azbestowo-cementowych i transportu: $859\,046\text{ m}^2 \times 14\text{ zł/m}^2 = 12\,026\,644\text{ zł}$
- koszty poniesione przez Urząd Gminy Łuków za unieszkodliwianie: $859\,046\text{ m}^2 \times 7\text{ zł/m}^2 = 6\,013\,322\text{ zł}$.

Powyższe koszty - łączne dla okresu 2011 – 2032 r. przedstawiają się następująco: przy w/w założeniach, właściciel nieruchomości posiadający 100 m^2 pokrycia dachowego eternitowego w zabudowie niskiej musi liczyć się z następującymi kosztami (demontażu, transportu): $14\text{ zł/m}^2 \times 100\text{ m}^2 = 1.400\text{ zł}$. Natomiast Urząd Gminy za unieszkodliwianie 100 m^2 eternitu poniósłby koszty: $7\text{ zł/m}^2 \times 100\text{ m}^2 = 700\text{ zł}$. Właściciele nieruchomości muszą wziąć pod uwagę również dodatkowe koszty własne związane z zakupem i założeniem nowego pokrycia dachowego.

2. II Wariant - innym rozwiązaniem w zakresie dofinansowania usuwania wyrobów zawierających azbest może być - po ustaleniu przez wyznaczoną Komisję ds. monitoringu realizacji Programu (z Urzędu Gminy Łuków) - ilości wniosków od mieszkańców Gminy i wielkości pozyskanych przez Gminę środków w danym roku – określenie jednostkowej kwoty dofinansowania przez Urząd Gminy Łuków. Ostateczne rozwiązanie w zakresie wielkości dofinansowania będzie uzależnione od wielkości środków pozyskanych przez Gminę, środków własnych Gminy możliwych do przeznaczenia na usuwanie azbestu oraz ilości zgłoszonych wniosków przez mieszkańców. Systematyczna realizacja zapisów w niniejszym Programie będzie możliwa po pozyskaniu w/w środków oraz określeniu w rocznym planie finansowym FOŚiGW i w budżecie gminy odpowiednich środków na ten cel.

Tabela 13. Koszt usunięcia i unieszkodliwienia wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Łuków

Koszt usunięcia i unieszkodliwienia wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Łuków [tys. zł]				
Okres (lata)	2011-2012	2013-2022	2023-2032	Razem 2009-2032
Płyty azbestowo – cementowe	1 624	8 118	8 298	18 040

źródło: opracowanie własne na podstawie założeń POKzA, danych z Urzędu Gminy (2010r.)

10. Finansowanie usuwania wyrobów azbestowych

Źródłami finansowania usuwania wyrobów zawierających azbest są m.in.: środki budżetu państwa pozostające w dyspozycji Ministra Gospodarki, środki własne właścicieli obiektów budowlanych, środki własne inwestorów prywatnych, środki funduszy ochrony środowiska, środki pomocowe Unii Europejskiej, środki własne jednostek samorządowych oraz kredyty.

Dostępne instrumenty finansowania demontażu, transportu i unieszkodliwiania usuniętych wyrobów zawierających azbest to:

1. pożyczki i dotacje ze środków krajowych funduszy ochrony środowiska, których beneficjentami są jednostki samorządu terytorialnego,
2. środki unijne w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 oraz Regionalnych Programów Operacyjnych, których beneficjentami mogą być, m.in. jednostki samorządu terytorialnego oraz ich związki, podmioty świadczące usługi z zakresu zadań własnych jednostek samorządu terytorialnego, jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego posiadające osobowość prawną, spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe, gminy, młodzi rolnicy, rolnicy podejmujący działalność nierolniczą,
3. kredyty komercyjne i preferencyjne (z dopłatami wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej do oprocentowania kredytu).

Istotnym elementem pozyskiwania przez jednostki samorządu terytorialnego środków finansowych z funduszy ochrony środowiska na działania związane z usuwaniem wyrobów zawierających azbest z terenu gminy jest posiadanie rzetelnie wykonanej inwentaryzacji oraz programu usuwania wyrobów zawierających azbest. Wg POKZA Minister Gospodarki planuje utrzymać w formie dotacji wsparcie finansowe dla opracowywania programów usuwania wyrobów zawierających azbest dla jednostek samorządu terytorialnego wszystkich szczebli w wysokości 10,0 mln zł w latach 2009-2015. Ich opracowanie i aktualizacja jest zadaniem jednostek samorządu terytorialnego.

W celu zwiększenia tempa usuwania wyrobów zawierających azbest, szczególnie z terenów wiejskich, „Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032” wprowadził nowy instrument umożliwiający usuwanie wyrobów zawierających azbest z terenu własnej nieruchomości bez korzystania z usług wyspecjalizowanych firm, o ile osoby usuwające wyroby azbestowe zostaną odpowiednio przeszkolone i będą dysponować środkami technicznymi eliminującymi narażenie na kontakt z włóknami azbestu, a prace te będą wykonywać incydentalnie. W ramach prac przygotowawczych do uruchomienia tego instrumentu przygotowano wykaz niezbędnych zadań legislacyjnych oraz zaplanowano finansowanie odpowiednich szkoleń lokalnych.

Wsparcie finansowe ze środków budżetowych pozostających w gestii Ministra Gospodarki ukierunkowane jest głównie na wzmocnienie procesu inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest przez dofinansowanie opracowywania gminnych, powiatowych i wojewódzkich planów usuwania wyrobów zawierających azbest. Finansowe wsparcie również przeznaczone na prowadzenie działań edukacyjno-informacyjnych, w tym szkoleń dla administracji publicznej oraz szkoleń lokalnych, dzięki którym zostanie wzmocniony proces usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu nieruchomości bez korzystania z usług wyspecjalizowanych firm.

Źródła finansowania inwestycji ekologicznych związanych z gospodarką odpadami można podzielić na trzy grupy:

- publiczne – np. pochodzące z budżetu państwa, gminy lub instytucji publicznych,
- prywatne – np. z banków komercyjnych, funduszy inwestycyjnych, towarzystw leasingowych,
- prywatno - publiczne – np. ze spółek prawa handlowego z udziałem gminy.

Dominującymi formami finansowania inwestycji ekologicznych są:

- zobowiązania kapitałowe – kredyty, pożyczki, obligacje, leasing,
- udziały kapitałowe – akcje i udziały w spółkach,
- dotacje.

W Polsce występują najczęściej następujące formy finansowania inwestycji w zakresie gospodarki odpadami:

- fundusze własne inwestorów,
- pożyczki, dotacje i dopłaty do oprocentowania preferencyjnych kredytów udzielane przez Narodowy i Wojewódzkie Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- kredyty preferencyjne udzielane np. przez Bank Ochrony Środowiska (BOŚ S.A.) z dopłatami do oprocentowania lub ze środków donatorów, kredyty komercyjne, kredyty konsorcjalne,
- zagraniczna pomoc finansowa udzielana poprzez fundacje i programy pomocowe (np. z ekokonwersji poprzez EKO FUNDUSZ),
- kredyty międzynarodowych instytucji finansowych (Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju - EBOiR, Bank Światowy),
- kredyty i pożyczki udzielane przez banki komercyjne,
- leasing.

10.1. Fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej

Środki z krajowych funduszy ochrony środowiska mogą być wykorzystywane m.in. na finansowanie działań dotyczących oczyszczania kraju z azbestu. Beneficjentami środków mogą być jednostki samorządu terytorialnego, które zlecanym przez nie zadaniem usuwania wyrobów zawierających azbest mogą objąć zarówno obiekty użyteczności publicznej, jak i nieruchomości właścicieli prywatnych. Środki funduszy ochrony środowiska mogą być pozyskiwane z:

- 1) Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW),
- 2) Wojewódzkich Funduszy Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (WFOŚiGW),
- 3) Powiatowych Funduszy Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (PFOŚiGW).

Zasady funkcjonowania narodowego, wojewódzkich, powiatowych funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej określa Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001r. – Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity: Dz. U. 2008 r. Nr 25 poz. 150).

Dofinansowanie ze środków finansowych Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej przeznacza się na wspieranie wojewódzkich i powiatowych funduszy ochrony środowiska oraz na realizację zadań określonych w ustawie Prawo ochrony środowiska. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej udziela oprocentowanych pożyczek, dopłat do oprocentowania preferencyjnych kredytów i pożyczek, przyznaje dotacje na podstawie umów cywilnoprawnych. Zasadniczym celem NFOŚiGW jest wspieranie finansowe przedsięwzięć podejmowanych dla poprawy jakości środowiska w Polsce. Główne kierunki jego działalności określa Polityka Ekologiczna Państwa, natomiast co roku aktualizowane są cele szczegółowe - dokumenty wewnętrzne NFOŚiGW, w tym zwłaszcza zasady udzielania pomocy finansowej oraz lista przedsięwzięć priorytetowych. W zakresie ochrony powierzchni ziemi, w tym ochrony środowiska przed odpadami, zakłada się dofinansowanie zadań inwestycyjnych zgodnych z niżej wymienionymi programami priorytetowymi:

- likwidacja uciążliwości starych składowisk odpadów niebezpiecznych,

- unieszkodliwianie odpadów powstających w związku z transportem samochodowym (autozłom, płyny eksploatacyjne, akumulatory, ogumienie, tworzywa sztuczne) oraz zbiórka i wykorzystanie olejów przetworzonych,
- przeciwdziałanie powstawaniu i unieszkodliwianie odpadów przemysłowych i odpadów niebezpiecznych,
- realizacja międzygminnych i regionalnych programów zagospodarowania odpadów komunalnych (w tym budowa zakładów przetwórstwa odpadów oraz wspomaganie systemów zagospodarowywania osadów ściekowych).

Wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej także realizują swoje zadania poprzez udzielanie oprocentowanych pożyczek, dopłat do oprocentowania preferencyjnych kredytów i pożyczek, przyznawanie dotacji na podstawie umów cywilnoprawnych. Głównym zadaniem funduszy wojewódzkich jest finansowe wspieranie przedsięwzięć z zakresu ochrony środowiska i gospodarki wodnej realizowanych na obszarze poszczególnych województw.

Rolą wojewódzkiego funduszu jest wspieranie finansowe przedsięwzięć proekologicznych o zasięgu regionalnym, a podstawowym źródłem ich przychodów są wpływy z tytułu opłat za korzystanie ze środowiska i administracyjnych kar pieniężnych. W każdym województwie WFOŚiGW przygotowują na wzór NFOŚiGW listy zadań priorytetowych, które mogą być dofinansowywane z ich środków oraz zasady i kryteria, które będą obowiązywać przy wyborze zadań do realizacji. Warunki udzielenia dofinansowania:

- udokumentowane pełne pokrycie planowanych kosztów przedsięwzięcia,
- wywiązanie się przez Wnioskodawcę z obowiązku uiszczenia opłat i kar, stanowiących przychody Narodowego Funduszu oraz wywiązywania się z innych zobowiązań w stosunku do Funduszu,
- przedsięwzięcie nie może być zakończone,
- udzielone dofinansowanie nie może przekroczyć kosztów przedsięwzięcia.

Fundusze, oprócz udzielania pożyczek i przyznawania dotacji, zgodnie z art. 411 ust. 1 ustawy Prawo ochrony środowiska, także mogą:

- udzielać dopłat do oprocentowania preferencyjnych kredytów i pożyczek,
- wnosić udziały do spółek działających w kraju,
- nabywać obligacje, akcje i udziały spółek działających w kraju.

W kryteriach oceny Wniosku o dofinansowanie punktowana jest także pozycja przedsięwzięcia na liście przedsięwzięć priorytetowych wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

Środki gminnych funduszy zgodnie z art. 406 ustawy Prawo ochrony środowiska mogą być przeznaczone na:

- edukację ekologiczną oraz propagowanie działań proekologicznych i zasady zrównoważonego rozwoju,
- wspomaganie realizacji zadań państwowego monitoringu środowiska,
- wspomaganie innych systemów kontrolnych i pomiarowych oraz badań stanu środowiska, a także systemów pomiarowych zużycia wody i ciepła,
- realizowanie zadań modernizacyjnych i inwestycyjnych, służących ochronie środowiska i gospodarce wodnej, w tym instalacji lub urządzeń ochrony przeciwpowodziowej i obiektów małej retencji wodnej,
- urządzenie i utrzymywanie terenów zieleni, zadrzewień, zakrzewień oraz parków,
- realizację przedsięwzięć związanych z gospodarką odpadami,
- wspieranie działań przeciwdziałających zanieczyszczeniom,
- profilaktykę zdrowotną dzieci na obszarach, na których występują przekroczenia standardów jakości środowiska,

- wspieranie wykorzystania lokalnych źródeł energii odnawialnej oraz pomoc dla wprowadzania bardziej przyjaznych dla środowiska nośników energii,
- wspieranie ekologicznych form transportu,
- działania z zakresu rolnictwa ekologicznego bezpośrednio oddziałujące na stan gleby, powietrza i wód, w szczególności na prowadzenie gospodarstw rolnych produkujących metodami ekologicznymi położonych na obszarach szczególnie chronionych na podstawie przepisów ustawy o ochronie przyrody,
- inne zadania ustalone przez radę gminy, służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej, wynikające z zasady zrównoważonego rozwoju, w tym na programy ochrony środowiska.

Środki powiatowych funduszy (PFOŚiGW) przeznaczone są na wspomaganie zadań określonych w ustawie z dnia 27 kwietnia 2001r. - Prawo ochrony środowiska na prowadzenie obserwacji terenów zagrożonych ruchami masowymi ziemi oraz na inne zadania ustalone przez radę powiatu, służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej, wynikające z zasady zrównoważonego rozwoju, w tym na programy ochrony środowiska. Zadania realizowane przez powiatowe fundusze są finansowane w formie dotacji. Środki PFOŚiGW przeznacza się na wspomaganie działalności wymienionej powyżej a ponadto na: realizację przedsięwzięć związanych z ochroną powierzchni ziemi, inne zadania ustalone przez radę powiatu, służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej, wynikające z zasady zrównoważonego rozwoju, w tym na programy ochrony środowiska.

10.2. Bank Ochrony Środowiska

Bank Ochrony Środowiska S.A. jest uniwersalnym bankiem komercyjnym specjalizującym się w finansowaniu przedsięwzięć proekologicznych. BOŚ współpracuje z polskimi i zagranicznymi instytucjami finansowymi, w tym funduszami i fundacjami działającymi na rzecz ochrony środowiska. Dzięki temu oferuje szeroką gamę kredytów.

Zadania z zakresu usuwania wyrobów zawierających azbest mogą być finansowane poprzez udzielanie następujących rodzajów kredytów:

- kredyty preferencyjne z dopłatami z Wojewódzkich Funduszy Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej do oprocentowania, charakteryzujące się m.in. niższym od komercyjnego oprocentowaniem i możliwością uzyskania karencji w spłacie kapitału. Warunki udzielania tych kredytów są zróżnicowane, określone w umowie przez konkretny WFOŚiGW (przedsięwzięcie musi wpisywać się w listę priorytetów funduszu);
- kredyty komercyjne ze środków banków zagranicznych - linia KfW5 (Kreditanstalt für Wiederaufbau) oraz ze środków banku, w tym w ramach porozumień BOŚ ze sprzedawcami i dystrybutorami wyrobów służących ochronie środowiska.

10.3. Fundacje i programy pomocowe

10.3.1. Fundacja EkoFundusz.

EkoFundusz jest fundacją powołaną w 1992 r. przez Ministra Finansów dla efektywnego zarządzania środkami finansowymi pochodzącymi z zamiany części zagranicznego długu na wspieranie przedsięwzięć w ochronie środowiska (tzw. konwersja długu). Dotychczas decyzję o ekokonwersji polskiego długu podjęły Stany Zjednoczone, Francja, Szwajcaria, Włochy, Szwecja i Norwegia. Tak więc EkoFundusz zarządza środkami finansowymi pochodzącymi z ekokonwersji łącznie ponad 571 mln USD do wydatkowania w latach 1992 - 2010. EkoFundusz jest niezależną fundacją działającą według prawa polskiego,

a w szczególności wg Ustawy z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach (Dz. U. Nr 21 poz. 97, tekst jednolity) a także Statutu.

Obecnie Fundatorem jest Minister Skarbu Państwa. W Statucie EkoFunduszu pięć sektorów ochrony środowiska uznanych zostało za dziedziny priorytetowe. Są nimi:

- ograniczenie transgranicznego transportu dwutlenku siarki i tlenków azotu oraz eliminacja niskich źródeł ich emisji (ochrona powietrza),
- ograniczenie dopływu zanieczyszczeń do Bałtyku oraz ochrona zasobów wody pitnej (ochrona wód),
- ograniczenie emisji gazów powodujących zmiany klimatu Ziemi (ochrona klimatu),
- ochrona różnorodności biologicznej,
- gospodarka odpadami i rekultywacja gleb zanieczyszczonych.

W zakresie gospodarki odpadami priorytetami EkoFunduszu są:

- tworzenie kompleksowych systemów selektywnej zbiórki, recyklingu i unieszkodliwiania odpadów komunalnych i niebezpiecznych,
- przedsięwzięcia związane z: eliminacją powstawania odpadów niebezpiecznych w procesach przemysłowych (promocja “czystszych technologii”) i likwidacją składowisk odpadów tego rodzaju,
- rekultywacja gleb zanieczyszczonych odpadami niebezpiecznymi stanowiącymi zagrożenie dla zdrowia ludzi lub świata przyrody.

We wszystkich pięciu sektorach pomoc finansową EkoFunduszu uzyskać mogą tylko te projekty, które wykazują się wysoką efektywnością, tj.: korzystnym stosunkiem efektów ekologicznych do kosztów. Poza tym zalecane jest, aby projekty spełniały przynajmniej jeden z następujących warunków:

- wprowadzanie na polski rynek nowych technologii z krajów-donatorów,
- uruchomienie krajowej produkcji urządzeń dla ochrony środowiska,
- szczególne znaczenie dla ochrony zdrowia.

EkoFundusz udziela wsparcia finansowego w formie bezzwrotnych dotacji, a także preferencyjnych pożyczek. Dotacje uzyskać mogą jedynie projekty dotyczące inwestycji związanych bezpośrednio z ochroną środowiska (w ich fazie implementacyjnej), a w dziedzinie przyrody również projekty nie inwestycyjne. EkoFundusz nie dofinansowuje badań naukowych, akcji pomiarowych, a także studiów i opracowań oraz tworzenia wszelkiego rodzaju dokumentacji projektowej. Z reguły wysokość dotacji dla przedsięwzięć inwestycyjnych obliczana jest ze wskaźników NPV oraz IRR. Jeżeli wniosek o dofinansowanie składa jednostka gospodarcza, dotacja EkoFunduszu z reguły nie przekracza 20% kosztów projektu, a jedynie w szczególnie uzasadnionych przypadkach może dochodzić do 30%. W przypadku, gdy inwestorem są władze samorządowe, dotacja może pokryć do 30% kosztów (w przypadkach szczególnych do 50%), a dla jednostek budżetowych, podejmujących inwestycje proekologiczne wykraczające poza ich zadania statutowe, dofinansowanie EkoFunduszu może pokryć do 50% kosztów. W odniesieniu do projektów, prowadzonych przez pozarządowe organizacje społeczne (przyrodnicze, charytatywne) nienastawione na generowanie zysków, dotacja EkoFunduszu może pokryć do 80% kosztów w projekcie z dziedziny ochrony przyrody i do 50% w inwestycjach związanych z ochroną środowiska. EkoFundusz może wspierać zarówno projekty dopiero rozpoczynane, jak i będące w fazie realizacji, jeżeli ich rzeczowe zaawansowanie nie przekracza 60%. Racjonalna gospodarka odpadami została włączona do sektorów priorytetowych EkoFunduszu dopiero w 1998 r.

10.3.2. Inne fundacje

Agencja Rozwoju Komunalnego w Warszawie, Environmental Know-How Fund w Warszawie, Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej Counterpart Fund w Warszawie, Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej, Polska Agencja Rozwoju Regionalnego, Program Małych Dotacji GEF, Projekt Umbrella.

Banki najbardziej aktywnie wspierające inwestycje ekologiczne: Bank Ochrony Środowiska S.A. - statutowo nałożony obowiązek kredytowania inwestycji służących ochronie środowiska, Bank Gdański S.A., Bank Rozwoju Eksportu S.A., Polski Bank Rozwoju S.A., Bank Światowy, Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju.

Institucje leasingowe finansujące gospodarkę odpadami: Towarzystwo Inwestycyjno - Leasingowe EKOLEASING S.A., BEL Leasing Sp. z o.o., BISE Leasing S.A., Centralne Towarzystwo Leasingowe S.A., Europejski Fundusz Leasingowy Sp. z o.o.

Źródła zagraniczne finansowania ochrony środowiska to głównie fundusze unijne. W okresie programowania 2007-2013 pomoc finansowa z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej będzie przyznawana w Polsce w ramach poszczególnych programów pomocowych (tzw. programów operacyjnych), stanowiących narzędzia realizacji Narodowej Strategii Spójności. W zależności od rodzaju programu, beneficjentami mogą być, m.in. jednostki samorządu terytorialnego oraz ich związki, podmioty świadczące usługi z zakresu zadań własnych jednostek samorządu terytorialnego, jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego posiadające osobowość prawną, spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe, gminy wiejskie, miejsko-wiejskie i miejskie, młodzi rolnicy, rolnicy podejmujący działalność nierolniczą.

10.4. Fundusze Strukturalne, Fundusz Spójności, Programy operacyjne

Po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej istnieje możliwość finansowania inwestycji w ochronie środowiska z Funduszy Strukturalnych oraz Funduszu Spójności, a także możliwość finansowania inwestycji z regionalnych programów operacyjnych na lata 2007 - 2013. W ramach Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko” nie przewiduje się wsparcia inwestycji dotyczących usuwania wyrobów zawierających azbest.

Finansowane będą wyłącznie kompleksowe przedsięwzięcia z zakresu gospodarki odpadami, a wsparcie uzyskają przede wszystkim zakłady zagospodarowania odpadów obsługujące minimum 150 tys. mieszkańców. Wskazane przedsięwzięcia będą mogły być realizowane w ramach II osi priorytetowej pn. Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko. W ramach Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko” możliwe jest uzyskanie także wsparcia na inwestycje w infrastrukturę zdrowia o znaczeniu ponadregionalnym, a w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych – o znaczeniu lokalnymi i regionalnym. Wsparcie przeznaczone jest na przebudowę i remonty ośrodków ochrony zdrowia i na ich wyposażenie, a także na dostosowanie stanu technicznego istniejącej infrastruktury do zakupionego i użytkowanego sprzętu medycznego.

Możliwe jest połączenie usuwania wyrobów zawierających azbest z obiektów budowlanych z innymi działaniami (tj.: termomodernizacja, przebudowa gospodarstwa rolnego, i in.). Istnieją możliwości pozyskiwania środków finansowych na usuwanie wyrobów zawierających azbest z obiektów budowlanych w ramach projektów i programów niekierowanych bezpośrednio do użytkowników wyrobów azbestowych. Są to projekty związane z gospodarką odpadami, termomodernizacją obiektów budowlanych, remontami i przebudowami obiektów związanych z produkcją rolną, przebudową budynków na cele mieszkaniowe.

Projekty z zakresu remontów lub przebudowy budynków mogą dotyczyć renowacji części wspólnych wielorodzinnych budynków mieszkalnych, renowacji lub adaptacji budynków na cele mieszkaniowe, modernizacji gospodarstw rolnych, a także działań w zakresie ułatwiania startu młodym rolnikom, różnicowania działalności w kierunku nierolniczym, odnowę i rozwój wsi. Wsparcie udzielane jest w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych i Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.

11. Wytyczne dotyczące przepisów bhp w zakresie bezpiecznego usuwania wyrobów azbestowych

Właściciel (zarządca) obiektów i urządzeń budowlanych z zabudowanymi wyrobami zawierającymi azbest powinien dokonać ich przeglądu technicznego, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71 poz. 649) oraz Rozporządzeniem Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest (Dz. U. Nr 192 poz. 1876). Wszelkie prace związane z usuwaniem wyrobów zawierających azbest należy dokonywać zgodnie z przepisami Ustawy z dnia 7 lipca 1994r. Prawo budowlane, rozdz. 4 "Postępowanie poprzedzające rozpoczęcie robót budowlanych", rozdz. 5 "Budowa i oddawanie do użytku obiektów budowlanych". W przypadku konieczności usunięcia elementów zawierających azbest z obiektów budowlanych, inwestor musi przestrzegać przepisów Prawa Budowlanego oraz przepisów specjalnych dotyczących azbestu. Inwestor jest zobowiązany do zorganizowania procesu budowy, z uwzględnieniem zawartych w przepisach zasad bezpieczeństwa i ochrony zdrowia, a w szczególności zapewnienie:

- opracowania projektu budowlanego i, stosownie do potrzeb, innych projektów
- objęcia kierownictwa budowy przez kierownika budowy
- opracowania planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia
- wykonania i odbioru robót budowlanych przez osoby o odpowiednich kwalifikacjach zawodowych – art. 18 ust. 1 Ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o zmianie ustawy – Prawo budowlane.

Jeżeli przy usuwaniu, demontażu i rozbiórce elementów azbestowych lub materiałów zawierających azbest nie wystąpi naruszenie ani wymiana fragmentów konstrukcji budynku oraz gdy nie ulegnie zmianie wygląd elewacji, to pozwolenie na budowę, będące jednocześnie pozwoleniem na rozbiórkę, nie jest wymagane. W przeciwnym wypadku uzyskanie takiego pozwolenia jest konieczne.

Prace mające na celu usunięcie azbestu z obiektu budowlanego, powinny być poprzedzone zgłoszeniem tego faktu właściwemu organowi administracji architektoniczno-budowlanej na 30 dni przed planowanym rozpoczęciem robót. Tylko przedsiębiorcy posiadający odpowiednią decyzję sankcjonującą wytwarzanie odpadów niebezpiecznych mogą wykonywać prace związane z usuwaniem azbestu. Wykonanie prac przez inwestora we własnym zakresie także wymaga uzyskania takiej decyzji. Wykonawca prac zobowiązany jest sporządzić szczegółowy plan prac, który zawiera przede wszystkim:

- ilość wytworzonych odpadów,
- identyfikację rodzaju azbestu,
- klasyfikację wytworzonego odpadu,
- warunki ochrony zdrowia i bezpieczeństwa pracy.

W celu zapewnienia warunków bezpiecznego usuwania wyrobów zawierających azbest z miejsca ich występowania, wykonawca prac obowiązany jest do:

1. izolowania od otoczenia obszaru prac przez stosowanie osłon zabezpieczających przenikanie azbestu do środowiska,
2. ogrodzenia terenu prac z zachowaniem bezpiecznej odległości od traktów komunikacyjnych dla osób pieszych, nie mniejszej niż 1 m, przy zastosowaniu osłon zabezpieczających przed przenikaniem azbestu do środowiska,

3. umieszczenia w strefie prac w widocznym miejscu tablic informacyjnych o następującej treści: "Uwaga! Zagrożenie azbestem"; w przypadku prowadzenia prac z wyrobami zawierającymi krokydolit treść tablic informacyjnych powinna być następująca: "Uwaga! Zagrożenie azbestem - krokidolitem",
4. zastosowania odpowiednich środków technicznych ograniczających do minimum emisję azbestu do środowiska,
5. zastosowania w obiekcie, gdzie prowadzone są prace, odpowiednich zabezpieczeń przed pyleniem i narażeniem na azbest, w tym uszczelnienia otworów okiennych i drzwiowych, a także innych zabezpieczeń przewidzianych w planie bezpieczeństwa i ochrony zdrowia,
6. codziennego usuwania pozostałości pyłu azbestowego ze strefy prac przy zastosowaniu podciśnieniowego sprzętu odkurzającego lub metodą czyszczenia na mokro,
7. izolowania pomieszczeń, w których zostały przekroczone dopuszczalne wartości stężeń pyłu azbestowego dla obszaru prac, w szczególności izolowania pomieszczeń w przypadku prowadzenia prac z wyrobami zawierającymi krokydolit,
8. stosowania zespołu szczelnych pomieszczeń, w których następuje oczyszczenie pracowników z azbestu (komora dekontaminacyjna), przy usuwaniu pyłu azbestowego przekraczającego dopuszczalne wartości stężeń,
9. zapoznania pracowników bezpośrednio zatrudnionych przy pracach z wyrobami zawierającymi azbest lub ich przedstawicieli z planem prac, a w szczególności z wymogami dotyczącymi bezpieczeństwa i higieny pracy w czasie wykonywania prac.

Prace związane z usuwaniem wyrobów zawierających azbest prowadzi się w sposób uniemożliwiający emisję azbestu do środowiska oraz powodujący zminimalizowanie pylenia poprzez:

- nawilżanie wodą wyrobów zawierających azbest przed ich usuwaniem lub demontażem i utrzymywanie w stanie wilgotnym przez cały czas pracy;
- demontaż całych wyrobów (płyt, rur, kształtek) bez jakiegokolwiek uszkodzenia, tam gdzie jest to technicznie możliwe;
- odspajanie materiałów trwale związanych z podłożem przy stosowaniu wyłącznie narzędzi ręcznych lub wolnoobrotowych, wyposażonych w miejscowe instalacje odciągające powietrze;
- prowadzenie kontrolnego monitoringu powietrza w przypadku stwierdzenia występowania przekroczeń najwyższych dopuszczalnych stężeń pyłu azbestu w środowisku pracy, w miejscach prowadzonych prac, w tym również z wyrobami zawierającymi krokidolit;
- codzienne zabezpieczanie zdemontowanych wyrobów i odpadów zawierających azbest oraz ich magazynowanie na wyznaczonym i zabezpieczonym miejscu.

Wykonawca usuwający azbest zobowiązany jest złożyć pisemne oświadczenie o prawidłowości wykonanych prac i oczyszczeniu terenu z pyłu azbestowego. Oświadczenie to przechowuje się przez okres co najmniej 5 lat. Ponadto wykonawca pakuje i przygotowuje odpady azbestowe do transportu. Transport wyrobów i odpadów zawierających azbest, należy wykonać w sposób uniemożliwiający emisję azbestu do środowiska, w szczególności przez:

1. szczelne opakowanie w folię polietylenową o grubości nie mniejszej niż 0,2 mm wyrobów i odpadów o gęstości objętościowej równej lub większej niż 1.000 kg/m³;
2. zestalenie przy użyciu cementu, a następnie po utwardzeniu szczelne opakowanie w folię polietylenową o grubości niż 1.000 kg/m;
3. szczelne opakowanie odpadów pozostających w kontakcie z azbestem i zakwalifikowanych jako odpady o gęstości objętościowej mniejszej niż 1.000 kg/m³

- w worki z folii polietylenowej o grubości nie mniejszej niż 0,2 mm, a następnie umieszczenie w opakowaniu zbiorczym z folii polietylenowej i szczelne zamknięcie;
4. utrzymywanie w stanie wilgotnym odpadów w trakcie ich przygotowywania do transportu;
 5. oznakowanie opakowań;
 6. magazynowanie przygotowanych do transportu opakowań w osobnych miejscach zabezpieczonych przed dostępem osób niepowołanych.

Odpady można przekazać tylko podmiotom, które uzyskały zezwolenie właściwego organu na prowadzenie działalności w zakresie unieszkodliwiania odpadów azbestowych i transportu tych odpadów. Prawidłowość wykonywanych działań w tym zakresie powinna być potwierdzona kartami ewidencji i przekazania odpadów.

12. Wytyczne dla jednostek samorządu gminnego, właścicieli, zarządców nieruchomości i wykonawców prac polegających na zabezpieczeniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest

Do zadań jednostek samorządu gminnego, właścicieli, zarządców nieruchomości i wykonawców prac polegających na zabezpieczeniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest należy:

- ❖ Informowanie mieszkańców gminy o skutkach narażenia na azbest i obowiązku sukcesywnego usuwania go przez właścicieli nieruchomości – Urząd Gminy w pierwszej kolejności będzie podejmował działania edukacyjno - informacyjne skierowane do mieszkańców. Na gminy nałożony został obowiązek informowania mieszkańców na temat negatywnych skutków oddziaływania azbestu na stan zdrowia mieszkańców oraz o możliwości usunięcia wyrobów zawierających azbest, co ma na celu skłonienie właścicieli nieruchomości do wypełnienia nałożonego na nich ustawowo obowiązku usunięcia wyrobów zawierających azbest do 2032 r. Gmina powinna więc zadbać, aby formularze, na podstawie których dokonywana ma być ocena stanu nieruchomości pod kątem obecności azbestu i stopnia jego zużycia, były dostępne w Urzędzie Gminy oraz - o ile istnieje taka możliwość - również na stronie internetowej Urzędu. Gmina ma także służyć pomocą swoim mieszkańcom na temat wymaganych procedur usuwania, zabezpieczania, wywożenia i składowania azbestu. Informacje te powinny znaleźć się na stronie internetowej Urzędu Gminy, na tablicach informacyjnych w jego budynku, ulotkach i plakatach, a także być przekazywane podczas spotkań z mieszkańcami. Gmina powinna szukać sojuszników swoich działań wśród lokalnych organizacji pozarządowych, dziennikarzy starając się zainteresować ich tematyką azbestu, szczególnie w skali regionu, oraz służyć informacjami na temat jego usuwania tak, aby wzmocnić prowadzone przez siebie działania informacyjno-edukacyjne.
- ❖ Inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest na terenie gminy - Informacje podawane przez właścicieli nieruchomości zbierane są w postaci wypełnionych arkuszy „Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest” (załącznik 1). Na ich podstawie jest sporządzony zbiorczy wykaz obiektów zawierających azbest, wg trzech grup pilności, w zależności od stopnia zagrożenia. Oprócz zbierania informacji od prywatnych właścicieli nieruchomości, gmina dokonuje oceny stanu nieruchomości, których sama jest właścicielem.
- ❖ Opracowanie sprawozdania dotyczącego stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest - Informacje zebrane na podstawie arkuszy ocen powinny być przekazywane raz w roku do właściwego urzędu nadzoru budowlanego w powiecie. Sprawozdania mają być sporządzone - podobnie do zbiorczego wykazu obiektów zawierających azbest - według trzech grup pilności.
- ❖ Aktualizacja Gminnego Planu gospodarki odpadami (w tym niebezpiecznymi zawierającymi azbest) - Nowelizacja przepisów w zakresie gospodarki odpadami i ochrony środowiska (w tym rozporządzenia dotyczącego sporządzania Planów) oraz konieczność uwzględnienia komunalnych odpadów zawierających azbest, jakie powstaną po demontażu wyrobów azbestowych - powoduje konieczność aktualizacji Gminnego Planu Gospodarki Odpadami. Plan jest warunkiem ubiegania się o środki pomocowe (zadania i inwestycje ujęte w Planie - art. 16 ustawy o odpadach).
- ❖ Pozyskiwanie środków finansowych - Usuwanie wyrobów zawierających azbest, szczególnie w przypadku elementów budowlanych jest kosztowne i wymaga

odpowiednich nakładów finansowych. Istnieje jednak możliwość uzyskania wsparcia m.in. ze strony krajowych lub zagranicznych funduszy na ochronę środowiska (z uwzględnieniem wymogu art. 16 ustawy o odpadach). Pieniądze te przeznaczone są na realizację dużych projektów, dlatego właściciele powinni łączyć się w większe grupy i aplikować o pieniądze wspólnie. Takie postępowanie wymaga ustanowienia przedstawiciela mogącego występować i działać w ich imieniu. Może nim być m.in. Gmina lub związek gmin. Inicjująca rola Gminy w tych działaniach jest bardzo ważna, bowiem wielu mieszkańców nie będzie stać na pokrycie kosztów usunięcia azbestu samodzielnie, a w konsekwencji będzie on nadal stanowił zagrożenie.

Do obowiązków właścicieli, zarządców lub użytkowników nieruchomości:

- ❖ kontrola wyrobów zawierających azbest znajdujących się w obiektach, urządzeniach budowlanych, urządzeniach przemysłowych lub innych miejscach zawierających azbest,
- ❖ sporządzenie i przedłożenie organowi nadzoru budowlanego oceny stanu i dokumentacji miejsca zawierającego azbest,
- ❖ usuwanie wyrobów zawierających azbest zakwalifikowanych zgodnie z oceną do wymiany na skutek nadmiernego zużycia wyrobu lub jego uszkodzenia,
- ❖ sporządzenie (corocznie) planu kontroli jakości powietrza obejmującej pomiar stężenia azbestu, dla każdego pomieszczenia, w którym znajdują się instalacje lub urządzenia zawierające azbest lub wyroby zawierające azbest,
- ❖ przegląd i oznakowanie, w sposób przewidziany przez prawo, miejsc, w których był lub jest wykorzystywany azbest lub wyroby zawierające azbest,
- ❖ sporządzenie inwentaryzacji zastosowanych wyrobów zawierających azbest poprzez sporządzenie spisu z natury,
- ❖ sporządzenie i przedłożenie Marszałkowi Województwa (dot. przedsiębiorców) lub Wójtowi Gminy (dot. osób fizycznych niebędących przedsiębiorcami) i coroczna aktualizacja informacji o:
 - wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystywania (załącznik 2),
 - wyrobach zawierających azbest, których wykorzystanie zastało zakończone (załącznik 3),
- ❖ zgłoszenie właściwemu organowi architektoniczno-budowlanemu prac polegających na zabezpieczaniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest zgodnie z przepisami budowlanymi.

Obowiązki wykonawców prac polegających na zabezpieczeniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest przedstawiają się następująco:

- ❖ uzyskanie pozwolenia, decyzji zatwierdzającej program gospodarowania odpadami niebezpiecznymi albo złożenie organowi informacji o wytwarzanych odpadach oraz o sposobie gospodarowania odpadami niebezpiecznymi (zależnie od ilości wytwarzanych odpadów),
- ❖ przeszkolenie przez uprawnioną instytucję zatrudnianych pracowników i osób kierujących lub nadzorujących, w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu tych wyrobów oraz w zakresie przestrzegania procedur dotyczących bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest,
- ❖ opracowanie przed rozpoczęciem prac szczegółowego planu prac usuwania wyrobów zawierających azbest, obejmującego w szczególności:
 - identyfikację azbestu w przewidzianych do usunięcia materiałach, na podstawie udokumentowanej informacji od właściciela lub zarządcy obiektu albo też na podstawie badań przeprowadzonych przez akredytowane laboratorium,
 - informacje o metodach wykonywania planowanych prac,

- zakres niezbędnych zabezpieczeń pracowników oraz środowiska przed narażeniem na szkodliwość emisji azbestu, w tym problematykę określoną przepisami dotyczącymi planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia,
 - ustalenie niezbędnego dla rodzaju wykonywanych prac monitoringu powietrza;
 - posiadanie niezbędnego wyposażenia technicznego i socjalnego zapewniającego prowadzenie określonych planem prac oraz zabezpieczeń pracowników i środowiska przed narażeniem na działanie azbestu,
 - zgłoszenie prac polegających na zabezpieczeniu lub usunięciu wyrobów zawierających azbest z obiektu, urządzenia budowlanego lub instalacji przemysłowej, właściwemu organowi nadzoru budowlanego oraz właściwemu okręgowemu inspektorowi pracy.
- ❖ zapewnienie warunków bezpiecznego usuwania wyrobów zawierających azbest z miejsca ich występowania w sposób określony w § 8 rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 21 kwietnia 2004r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest,
 - ❖ złożenie właścicielowi, użytkownikowi wieczystemu lub zarządcy nieruchomości, urządzenia budowlanego, instalacji przemysłowej lub innego miejsca zawierającego azbest, pisemnego oświadczenia o prawidłowości wykonania prac oraz o oczyszczeniu terenu z pyłu azbestowego, z zachowaniem właściwych przepisów technicznych i sanitarnych.

Zalecenia i wytyczne – postępowanie z azbestem i wyrobami zawierającymi azbest

1. Chorobotwórcze działanie azbestu powstaje w wyniku wdychania włókien zawieszonych w powietrzu w trakcie niewłaściwego demontażu azbestu i jego wyrobów.
2. Każdy mieszkaniec – osoba fizyczna niebędąca przedsiębiorcą zobowiązany jest Gminie, natomiast właściciel, zarządca lub użytkownik miejsc – Urzędowi Marszałkowskiemu na terenie, których był lub jest wykorzystywany azbest przedłożyć informacje o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystywania (załącznik nr 2 niniejszego opracowania), o wyrobach zawierających azbest, których wykorzystywanie zostało zakończone (załącznik nr 3 niniejszego opracowania).
3. Informacje powyższe powinny być sporządzone w dwóch egzemplarzach, (jeden przekazywany do urzędu marszałkowskiego/urzędu gminy, drugi przechowywany przez okres jednego roku, do czasu sporządzenia następnej informacji).
4. Usuwanie azbestu i wyrobów zawierających azbest stanowiących wg obowiązujących przepisów odpady niebezpieczne wymaga uzyskania zgody udzielonej przez starostę, specjalistycznej firmie posiadającej odpowiednie zaplecze techniczne i przeszkolony w zakresie bhp przy postępowaniu z azbestem personel.
5. Starosta posiada wykaz specjalistycznych firm posiadających zatwierdzone programy gospodarki odpadami niebezpiecznymi – azbestem wytwarzanymi na terenie powiatu (załącznik 4 niniejszego opracowania).
6. Unieszkodliwianie azbestu i jego wyrobów następuje poprzez składowanie na składowisku odpadów niebezpiecznych.
7. Usuwanie wyrobów zawierających azbest, szczególnie w przypadku elementów budowlanych jest kosztowne, istnieje możliwość uzyskania wsparcia ze strony krajowych lub zagranicznych funduszy na ochronę środowiska. Ze względu na to, że finanse przeznaczone są na realizację dużych projektów, właściciele powinny

łączyć się w większe grupy i aplikować o pieniądze wspólnie ustanawiając przedstawiciela np. Gminę lub związek gmin.

Załącznik 2 i 3 niniejszego opracowania - wg załącznika do rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest (Dz. U. Nr 192 poz. 1876).

13. Załączniki

13.1. Załącznik nr 1 Ocena stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest (Dz.U.04.71.649) – wzór

O C E N A

stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest

Miejsce/ obiekt/ urządzenie budowlane /instalacja przemysłowa:

Adres miejsca/ obiektu/ urządzenia budowlanego/ instalacji przemysłowej:

Pomieszczenie:

Rodzaj/ nazwa wyrobu ¹⁾

Ilość wyrobów (m², tony) ²⁾

Grupa/ Nr	Wyrób – rodzaj	Ocena	Przyjęta punktacja
I	Sposób zastosowania azbestu		
1	Powierzchnia pokryta masą natryskową z azbestem (torkret)		30
2	Tynk zawierający azbest		30
3	Lekkie płyty izolacyjne z azbestem (ciężar obj.<1000 kg/m ³)		25
4	Pozostałe wyroby z azbestem		10
II	Rodzaj azbestu		
5	Azbest chryzotylowy		5
6	Inny azbest (np. krokidolit)		15
III	Struktura powierzchni wyrobu z azbestem		
7	Rozluźniona (naruszona) struktura włókien		30
8	Mocna struktura włókien, lecz bez albo z niewystarczającą powłoką farby zewnętrznej		10
9	Pomalowana i nieuszkodzona powłoka zewnętrzna		0
IV	Stan zewnętrzny wyrobu z azbestem		
10	Duże uszkodzenia		30
11	Małe uszkodzenia		10
12	Brak		0
V	Możliwość uszkodzenia powierzchni wyrobu z azbestem		
13	Wyrób jest przedmiotem jakichś prac		15
14	Wyrób przez bezpośrednią dostępność narażony na uszkodzenia (do wysokości 2 m)		10
15	Wyrób narażony na uszkodzenia mechaniczne		10
16	Wyrób narażony na wstrząsy i drgania		10
17	Wyrób narażony na działanie czynników atmosferycznych (na zewnątrz obiektu)		10
18	Wyrób znajduje się w zasięgu silnych ruchów powietrza		10
19	Wyrób nie jest narażony na wpływy zewnętrzne		0
VI	Wykorzystanie pomieszczenia		
20	Regularnie przez dzieci, młodzież lub sportowców		35
21	Trwałe lub częste przebywanie w pomieszczeniach innych osób		30
22	Czasowo wykorzystywane pomieszczenie		20
23	Rzadko wykorzystywane pomieszczenie		10

VII	Usytuowanie wyrobu		
24	Bezpośrednio w pomieszczeniu		30
25	Za zawieszonym, nieszczelnym sufitem lub innym pokryciem		25
26	W systemie wywietrzania pomieszczenia (kanały wentylacyjne)		25
27	Za zawieszonym szczelnym sufitem lub innym pokryciem, ponad pyłoszczelną powierzchnią lub poza szczelnym kanałem wentylacyjnym		10

Suma punktów oceny

Stopień pilności I 65 i więcej punktów - (wymiana lub naprawa wymagana bezzwłocznie).

Stopień pilności II powyżej 35 do 60 punktów - (ponowna ocena wymagana w czasie do 1 roku).

Stopień pilności III do 35 punktów - (ponowna ocena w terminie do 5 lat).

UWAGA: podkreślić należy tylko jedną pozycję w grupie, jeśli wystąpi więcej niż jedna, podkreślić należy najwyższą punktację. Zsumować ilość punktów, ustalić ocenę końcową i stopień pilności.

.....
Oceniający nazwisko i imię

.....
Właściciel / Zarządca

.....
Adres

data

- 1) Według klasyfikacji wyrobów przyjętych w sprawozdaniu rocznym - załącznik nr 2 do rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest (Dz. U. Nr 192, poz. 1876).
- 2) Zgodnie z inwentaryzacją i sprawozdaniem rocznym - § 7 wymienionego w odnośniku 1 rozporządzenia.
- 3) Duże uszkodzenia - widoczne pęknięcia lub ubytki na powierzchni równej lub większej niż 3% powierzchni wyrobu.
- 4) Małe uszkodzenia - brak widocznych pęknięć, a ubytki na powierzchni mniejszej niż 3% powierzchni wyrobu.

13.2. Załącznik nr 2 Informacja o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystywania (Dz.U.03.192.1876) – wzór

I N F O R M A C J A

o wyrobach zawierających azbest¹⁾ i miejscu wykorzystania

1. Miejsce, adres
2. Właściciel/zarządca/użytkownik*):
- a) osoba prawna - nazwa, adres
- b) osoba fizyczna - imię, nazwisko i adres
3. Tytuł własności
4. Nazwa, rodzaj wyrobu²⁾
5. Ilość (m², tony)³⁾
6. Przydatność do dalszej eksploatacji⁴⁾
7. Przewidywany termin usunięcia wyrobu:
- a) okresowej wymiany z tytułu zużycia wyrobu⁵⁾
- b) całkowitego usunięcia niebezpiecznych materiałów i substancji
8. Inne istotne informacje o wyrobach⁶⁾

Data

.....
Podpis

Objaśnienia:

*) Niepotrzebne skreślić.

- 1) Za wyrób zawierający azbest uważa się każdy wyrób o stężeniu równym lub wyższym od 0,1 % azbestu.
- 2) Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:
 - płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
 - płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa,
 - rury i złącza azbestowo-cementowe,
 - izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
 - wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
 - przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
 - szczeliwa azbestowe,
 - taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
 - wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
 - papier, tektura,
 - inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione, w tym papier i tektura.
- 3) Podać podstawę zapisu (np. dokumentacja techniczna, pomiar z natury).
- 4) Według "Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest" - załącznik nr 1 do rozporządzenia ministra właściwego do spraw gospodarki w sprawie sposobów bezpiecznego użytkowania oraz warunków usuwania wyrobów zawierających azbest.
- 5) Na podstawie corocznego rozporządzenia ministra właściwego do spraw gospodarki w sprawie dopuszczenia wyrobów zawierających azbest do produkcji lub do wprowadzenia na polski obszar celny.
- 6) Np. informacja o oznaczeniu na planie sytuacyjnym terenu instalacji lub urządzenia zawierającego azbest.

13.3. Załącznik nr 3 Informacja o wyrobach zawierających azbest, których wykorzystywanie zostało zakończone (Dz.U.03.192.1876) – wzór

I N F O R M A C J A

o wyrobach zawierających azbest¹⁾, których wykorzystywanie zostało zakończone

1. Miejsce, adres
2. Właściciel/zarządca/użytkownik*):
- a) osoba prawna - nazwa, adres
- b) osoba fizyczna - imię, nazwisko i adres
3. Tytuł własności
4. Nazwa, rodzaj wyrobu²⁾
5. Ilość (m², tony)³⁾
6. Rok zaprzestania wykorzystania wyrobów
7. Planowane usunięcie wyrobu:
- a) sposób
- b) przez kogo
- c) termin
8. Inne istotne informacje³⁾

Data

.....
Podpis

Objaśnienia:

*) Niepotrzebne skreślić.

- 1) Za wyrób zawierający azbest uważa się każdy wyrób o stężeniu równym lub wyższym od 0,1 % azbestu.
- 2) Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:
 - płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
 - płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa,
 - rury i złącza azbestowo-cementowe,
 - izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
 - wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
 - przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
 - szczeliwa azbestowe,
 - taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
 - wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
 - papier, tektura,
 - inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione.
- 3) Podać podstawę zapisu (np. dokumentacja techniczna, spis z natury).
- 4) Np. informacja o oznaczeniu na planie sytuacyjnym.

13.4. Załącznik nr 4 Wykaz firm posiadających zatwierdzony program gospodarki odpadami niebezpiecznymi zezwalający na wytworzenie odpadów zawierających azbest

Wykaz firm posiadających zatwierdzony program gospodarki odpadami niebezpiecznymi zezwalający na wytworzenie odpadów zawierających azbest na terenie powiatu łukowskiego (kody odpadów – 17 06 01, 17 06 02, 17 06 03, 17 06 05), zamieszczono w tabeli poniżej.

Lp.	Nazwa firmy	Adres	Tel./Fax
1.	Firma Handlowo – Budowlana „ELBUD” Jakub Chruściel	ul. Wiatraki 1, 21-400 Łuków	0-25 798-54-56, 0 604-470-985 0 604-962-404
2.	„NOWBUD” J. Nowak – A. Nowak, Sp. J.	ul. Łapiguz 110 B 21-400 Łuków	0-25 798-72-15 0-25 798-67-79
3.	F.H.U. „TAMEX” Jakub Kożuchowski	Szczygły Górne 6, 21-400 Łuków	0-25 796 28 80
4.	„IR-BUD” Goławski Ireneusz	ul. Kleeberga 15, 21-411 Wojcieszków	0-25 797-13-48 0-25 755-41-11
5.	Przedsiębiorstwo Usługowo – Handlowe „WA-PIS” Eugeniusz Walo	Stanin 125, 21-422 Stanin woj. lubelskie	0-25 796-13-35 0 503-009-794
6.	Zakład Robót Brukarskich „POLBRUK” Waldemar Kiryło	Świdry 90, 21-400 Łuków	0-25 625-04-00 0-25 624-20-12 502-396-218
8.	F.P.H. „RAMAR” Rafał Mariusz Gajowy	ul. Wojska Polskiego 39, 21-400 Łuków	0-25 798-53-42
9.	Zakład Remontowo – Budowlany Kazimierz Jakimiak	ul. Kwiatowa 5, 08-110 Siedlce	0-25 644-29-33
10.	ZAKŁAD USŁUG BUDOWLANYCH Grzegorz Czarnocki	Żabokliki 120, 08-110 Siedlce	0-25 631-95-15 0-25 644-07-17
11.	Przedsiębiorstwo Ogólnobudowlane EKOBU-D-SERVIS Sp. z o.o.	ul. Żelechowska 70 21-400 Łuków	0-25 798-25-98
12.	Przedsiębiorstwo Robót Inżynierskich Drogowych „DROGBUD” Kucharski i Spółka jawna	ul. Gen. Kleeberga 63, 21-400 Łuków	0-25 798-40-62 0-25 798 40-62 0-25 798 59-30 0-25 798 94-08
13.	Usługi Budowlane – Pokrycia Dachowe Machnio Tomasz	Wola Burzecka 52, 21-411 Wojcieszków	0 510 265 762

13.5. Załącznik nr 5 Wniosek o dofinansowanie odebrania i unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest – (przykładowe wnioski)

W N I O S E K

o dofinansowanie odbioru odpadów zawierających azbest

1. Wnioskodawca:

.....
(imię i nazwisko właściciela nieruchomości)

adres do korespondencji:
(kod pocztowy, nazwa miejscowości, ulica, nr domu, nr lokalu)

telefon: tytuł prawny do nieruchomości:
(własność, współwłasność, najem, użyczenie, inny)

2. Miejsce wytworzenia i zdeponowania odpadów zawierających azbest:

..... nr ewidencyjny działki
(ulica i nr domu/nr nieruchomości gdzie został przeprowadzony demontaż pokrycia dachowego / elewacji)

3. Rodzaj odpadów:.....
(płyty eternitowe płaskie / faliste, inny odpad)

4. Ilość szacunkowa odpadów:.....

Oświadczam, że wszystkie dane zawarte w powyższym wniosku wypełniłem (łam) zgodnie z istniejącym stanem faktycznym.

.....
(data i podpis wnioskodawcy)

Adnotacje urzędowe:
(wypełnia Urząd Gminy)

.....
.....

W N I O S E K

o udzielenie dotacji ze środków Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej na unieszkodliwienie odpadów azbestowych przy wymianie lub likwidacji pokryć dachowych zawierających azbest w budynkach mieszkalnych

1. Dane o wnioskodawcy

- 1.1 Imię i nazwisko.....
- 1.2 Data urodzenia.....
- 1.3 Ulica..... nr domu..... nr lokalu
- Kod pocztowy..... Miejscowość..... Województwo.....
- 1.4 Telefon:.....
- 1.5 NIP.....
- 1.6 Nazwa i adres urzędu skarbowego.....
- 1.7 Nazwa banku i numer rachunku:.....

2. Załączniki:

- 2.1 Kserokopia aktu własności budynku lub oświadczenie o dysponowaniu nieruchomością.
- 2.2 Kserokopia zgłoszenia robót właściwemu organowi architektoniczno-budowlanemu lub pozwolenia na budowę (potwierdzona za zgodność z oryginałem).
- 2.3 Kopie faktur/y VAT lub kopie rachunku/ów wystawionych za przeprowadzoną utylizację azbestu (potwierdzone za zgodność z oryginałem).
- 2.4 Kopia oświadczenia przedsiębiorcy usuwającego wyroby zawierające azbest o prawidłowości wykonania prac oraz o oczyszczeniu terenu z pyłu azbestowego z zachowaniem właściwych przepisów technicznych i sanitarnych.

Oświadczam, że świadomy odpowiedzialności karnej przewidzianej w art. 233 § 1 i 2 ustawy z dnia 06.06.1997 r. Kodeks karny (Dz. U. z 1997 r. nr 88 poz. 553) powyższe dane i złożone dokumenty są prawdziwe.

m., dnia.....

.....
Podpis Wnioskodawcy

13.6. Załącznik nr 6 Karta przekazania odpadów zawierających azbest

KARTA PRZEKAZANIA ODPADU	Nr karty ^a	Rok kalendarzowy
---------------------------------	-----------------------	------------------

Posiadacz odpadów, który przekazuje odpad ^{b, c}	Prowadzący działalność w zakresie transportu odpadu ^{b, d}	Posiadacz odpadu, który przejmuje odpad ^b
Adres ^e	Adres ^{d, e}	Adres ^e
Telefon / fax.	Telefon / fax. ^d	Telefon / fax.
Nr REGON	Nr REGON ^d	Nr REGON
Miejsce przeznaczenia odpadów ^f		
Kod odpadu:	Rodzaj odpadu:	
Data	Masa przekazanych odpadów [Mg] ^h	Nr rejestracyjny pojazdu, przyczepy lub naczepy ^{d, i}
Potwierdzenie przekazania odpadu	Potwierdzam wykonanie usługi transportu odpadu ^a	Potwierdzam wykonanie usługi transportu odpadu ^a
Data, pieczęć i podpis	Data, pieczęć i podpis	Data, pieczęć i podpis

Uwaga: Karta przekazania odpadu sporządzana w trzech egzemplarzach: jeden dla odbierającego odpady, drugi dla właściciela odpadu, trzeci dla Gminy

- Numer nadawany jest przez posiadacza odpadów, który przekazuje odpad.
- Imię i nazwisko lub nazwa podmiotu.
- W przypadku odpadów komunalnych kartę wypełnia przedsiębiorca, który uzyskał zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie odbierania odpadów od właścicieli nieruchomości, o którym mowa w ustawie z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2005 r. Nr 236, poz. 2008), lub gminna jednostka organizacyjna, o której mowa w ustawie z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach.
- W przypadku gdy odpad jest transportowany kolejno przez dwóch lub więcej prowadzących działalność w zakresie transportu odpadów, w oznaczonych rubrykach należy podać wymagane dane i podpisy wszystkich prowadzących działalność w zakresie transportu odpadów z zachowaniem kolejności transportowania odpadu.
- Adres zamieszkania lub siedziby podmiotu.
- Adres miejsca odbioru odpadu, pod który należy dostarczyć odpad, wskazany przez posiadacza odpadu prowadzącemu działalność w zakresie transportu odpadów.
- W przypadku odpadów niebezpiecznych podać datę przekazania odpadu. Karta może być stosowana jako jednorazowa karta przekazania odpadu lub jako zbiorcza karta przekazania odpadu, obejmująca odpad danego rodzaju przekazywany łącznie w czasie jednego miesiąca kalendarzowego, za pośrednictwem tego samego prowadzącego działalność w zakresie transportu odpadów temu samemu posiadaczowi odpadów.
- Podać masę odpadów z dokładnością co najmniej do pierwszego miejsca po przecinku dla odpadów innych niż niebezpieczne; co najmniej do trzeciego miejsca po przecinku dla odpadów niebezpiecznych.
- Dotyczy odpadów niebezpiecznych.

13.7. Załącznik nr 7 Stan prawny – regulacje ustawowe dotyczące użytkowania i usuwania wyrobów i odpadów zawierających azbest

Wykaz obowiązujących aktów prawnych dotyczących azbestu

USTAWY

1. Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz. U. z 1998 r. Nr 21, poz. 94, z późn. zm.)
2. Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2004 r. Nr 3, poz. 20, z późn. zm.)
3. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. z 2006 r. Nr 156, poz. 1118, z późn. zm.)
4. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150, z późn. zm.)
5. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (Dz. U. z 2007 r. Nr 39, poz. 251, z późn. zm.)
6. Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. o wprowadzeniu ustawy - Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 100, poz. 1085, z późn. zm.)
7. Ustawa z dnia 11 stycznia 2001 r. o substancjach i preparatach chemicznych (Dz. U. Nr 11, poz. 84, z późn. zm.)
8. Ustawa z dnia 28 października 2002 r. o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych (Dz. U. Nr 199, poz. 1671, z późn. zm.)
9. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o zużytym sprzęcie elektrycznym i elektronicznym (Dz. U. Nr 180, poz. 1495)

ROZPORZĄDZENIA

1. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 sierpnia 2004 r. w sprawie wykazu prac wzbronionych młodocianym i warunków ich zatrudnienia przy niektórych z tych prac (Dz. U. Nr 200, poz. 2047, z późn. zm.)
2. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2004 r. w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz szczegółowych uwarunkowań związanych z kwalifikowaniem przedsięwzięcia do sporządzania raportu o oddziaływaniu na środowisko (Dz. U. Nr 257, poz. 2573, z późn. zm.)
3. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 października 2008 r. w sprawie opłat za korzystanie ze środowiska (Dz. U. Nr 196, poz. 1217)
4. Zarządzenie Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 12 marca 1996 r. w sprawie dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia, wydzielanych przez materiały budowlane, urządzenia i elementy wyposażenia w pomieszczeniach przeznaczonych na pobyt ludzi (M.P. Nr 19, poz. 231)
5. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 2 września 2003 r. w sprawie kryteriów i sposobu klasyfikacji substancji i preparatów chemicznych (Dz. U. Nr 171, poz. 1666, z późn. zm.)
6. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 4 sierpnia 2004 r. w sprawie okresowych badań lekarskich pracowników zatrudnionych w zakładach, które stosowały azbest w produkcji (Dz. U. Nr 183, poz. 1896)
7. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 9 sierpnia 2004 r. w sprawie leczenia uzdrowiskowego osób zatrudnionych przy produkcji wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 185, poz. 1920, z późn. zm.)

8. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 1 grudnia 2004 r. w sprawie substancji, preparatów, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w środowisku pracy (Dz. U. Nr 280, poz. 2771, z późn. zm.)
9. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 10 stycznia 2005 r. w sprawie wzoru książeczki badań profilaktycznych dla osoby, która była lub jest zatrudniona w warunkach narażenia zawodowego w zakładach stosujących azbest w procesach technologicznych, sposobu jej wypełnienia i aktualizacji (Dz. U. Nr 13, poz. 109)
10. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 20 kwietnia 2005 r. w sprawie badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. Nr 73, poz. 645, z późn. zm.)
11. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 15 września 2005 r. w sprawie leków związanych z chorobami wywołanymi pracą przy azbestie (Dz. U. Nr 189, poz. 1603)
12. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 28 września 2005 r. w sprawie wykazu substancji niebezpiecznych wraz z ich klasyfikacją i oznakowaniem (Dz. U. Nr 201, poz. 1674)
13. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 listopada 2002 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. Nr 217, poz. 1833, z późn. zm.)
14. Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 30 października 2002 r. w sprawie rodzajów odpadów, które mogą być składowane w sposób nieselektywny (Dz. U. Nr 191, poz. 1595)
15. Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest (Dz. U. Nr 192, poz. 1876 oraz z 2008 r. Nr 200, poz. 1235)
16. Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71, poz. 649)
17. Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 5 lipca 2004 r. w sprawie ograniczeń, zakazów lub warunków produkcji, obrotu lub stosowania substancji niebezpiecznych i preparatów niebezpiecznych oraz zawierających je produktów (Dz. U. Nr 168, poz. 1762, z późn. zm.)
18. Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 7 września 2005 r. w sprawie kryteriów oraz procedur dopuszczania odpadów do składowania na składowisku odpadów danego typu (Dz. U. Nr 186, poz. 1553, z późn. zm.)
19. Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów (Dz. U. Nr 216, poz. 1824)
20. Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 22 sierpnia 2007 r. w sprawie kryteriów oraz procedur dopuszczania odpadów na składowiska podziemne (Dz. U. Nr 163, poz. 1156)
21. Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 26 października 2007 r. w sprawie rodzajów odpadów, które mogą być składowane nieselektywnie na składowiskach podziemnych (Dz. U. Nr 209, poz. 1514)
22. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. Nr 112, poz. 1206)

23. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 26 lipca 2002 r. w sprawie rodzajów instalacji mogących powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości (Dz. U. Nr 122, poz. 1055)
24. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 5 grudnia 2002 r. w sprawie wartości odniesienia dla niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. z 2003 r. Nr 1, poz. 12)
25. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 grudnia 2002 r. w sprawie zakresu, czasu, sposobu oraz warunków prowadzenia monitoringu składowisk odpadów (Dz. U. Nr 220, poz. 1858)
26. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 marca 2003 r. w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących lokalizacji, budowy, eksploatacji i zamknięcia, jakim powinny odpowiadać poszczególne typy składowisk odpadów (Dz. U. Nr 61, poz. 549 oraz z 2009 r. Nr 39, poz. 320)
27. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 kwietnia 2003 r. w sprawie sporządzania planów gospodarki odpadami (Dz. U. Nr 66, poz. 620, z późn. zm.)
28. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 13 maja 2004 r. w sprawie warunków, w których uznaje się, że odpady nie są niebezpieczne (Dz. U. Nr 128, poz. 1347)
29. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 czerwca 2005 r. w sprawie podziemnych składowisk odpadów (Dz. U. Nr 110, poz. 935)
30. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 20 grudnia 2005 r. w sprawie standardów emisyjnych z instalacji (Dz. U. Nr 260, poz. 2181)
31. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 lutego 2006 r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów (Dz. U. Nr 30, poz. 213)
32. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 21 marca 2006 r. w sprawie odzysku lub unieszkodliwiania odpadów poza instalacjami i urządzeniami (Dz. U. Nr 49, poz. 356)
33. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 25 maja 2007 r. w sprawie zakresu informacji oraz wzorów formularzy służących do sporządzania i przekazywania zbiorczych zestawień danych (Dz. U. Nr 101, poz. 686)
34. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 czerwca 2008 r. w sprawie rodzajów odpadów, których przewóz w celu unieszkodliwiania jest zabroniony (Dz. U. Nr 119, poz. 769)
35. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 4 listopada 2008 r. w sprawie wymagań w zakresie prowadzenia pomiarów wielkości emisji oraz pomiarów ilości pobieranej wody (Dz. U. Nr 206, poz. 1291)
36. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 lipca 2009 r. w sprawie sposobu przedkładania marszałkowi województwa informacji o występowaniu substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska (Dz. U. Nr 124, poz. 1033)
37. Oświadczenie Rządowe z dnia 23 marca 2007 r. w sprawie wejścia w życie zmian do załączników A i B Umowy europejskiej dotyczącej międzynarodowego przewozu drogowego towarów niebezpiecznych (ADR), sporządzonej w Genewie dnia 30 września 1957 r. (Dz. U. Nr 99, poz. 667)
38. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 26 czerwca 2002 r. w sprawie dziennika budowy, montażu i rozbiórki, tablicy informacyjnej oraz ogłoszenia zawierającego dane dotyczące bezpieczeństwa pracy i ochrony zdrowia (Dz. U. Nr 108, poz. 953, z późn. zm.)
39. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie zakresu i sposobu stosowania przepisów o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych do transportu odpadów niebezpiecznych (Dz. U. Nr 236, poz. 1986)
40. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie świadectwa dopuszczenia pojazdów do przewozu niektórych towarów niebezpiecznych (Dz. U. Nr 237, poz. 2011, z późn. zm.)

41. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 23 czerwca 2003 r. w sprawie informacji dotyczącej bezpieczeństwa i ochrony zdrowia oraz planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia (Dz. U. Nr 120, poz. 1126)
42. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 września 2005 r. w sprawie kursów doszkalających dla kierowców pojazdów przewożących towary niebezpieczne (Dz. U. Nr 187, poz. 1571)

DYREKTYWY I DECYZJE

1. Dyrektywa Rady 67/548/EWG z dnia 27 czerwca 1967 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych odnoszących się do klasyfikacji, pakowania i etykietowania substancji niebezpiecznych (Dz.Urz. WE L 196 z 16.08.1967, str. 1; Dz.Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 1, str. 27)
2. Dyrektywa Rady 76/769/EWG z dnia 27 lipca 1976 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich odnoszących się do ograniczeń we wprowadzaniu do obrotu i stosowaniu niektórych substancji i preparatów niebezpiecznych (Dz.Urz. WE L 262 z 27.09.1976, str. 201, z późn. zm.; Dz.Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 3, str. 317)
Zmieniające dyrektywę Rady 76/769:
 - Dyrektywa Komisji 1999/77/WE z dnia 26 lipca 1999 r. dostosowująca po raz szósty do postępu technicznego załącznik I do dyrektywy Rady 76/769/EWG w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich odnoszących się do ograniczeń we wprowadzaniu do obrotu o stosowaniu niektórych substancji i preparatów niebezpiecznych (azbest) (Dz. Urz. WE L 207 z 6.08.1999, s. 18, Dz.Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 24, str. 193)
 - Dyrektywa Rady 83/478/EWG z dnia 19 września 1983 r. zmieniająca po raz piąty dyrektywę 76/769/EWG w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich odnoszących się do ograniczeń we wprowadzaniu do obrotu i stosowaniu niektórych substancji i preparatów niebezpiecznych (azbest) (Dz.Urz. WE L 263 z 24.09.1983, str. 33; Dz.Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 7, str. 118)
 - Dyrektywa Rady 85/610/EWG z dnia 20 grudnia 1985 r. zmieniająca po raz siódmy (azbest) dyrektywę 76/769/EWG w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich odnoszących się do ograniczeń we wprowadzaniu do obrotu i stosowaniu niektórych substancji i preparatów niebezpiecznych (Dz.Urz. WE L 375 z 31.12.1985, str. 1; Dz.Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 8, str. 86)
 - Dyrektywa Komisji 91/659/EWG z dnia 3 grudnia 1991 r. dostosowująca do postępu załącznik I do dyrektywy Rady 76/769/EWG w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich odnoszących się do ograniczeń we wprowadzaniu do obrotu i stosowaniu niektórych substancji i preparatów niebezpiecznych (azbest) (Dz.Urz. WE L 363 z 31.12.1991, str. 36; Dz.Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 11, str. 13)
3. Dyrektywa Rady 83/477/EWG z dnia 19 września 1983 r. w sprawie ochrony pracowników przed ryzykiem związanym z narażeniem na działanie azbestu w miejscu pracy (druga dyrektywa szczegółowa w rozumieniu art. 8 dyrektywy

80/1107/EWG) (Dz. Urz. WE 263 z 29.09.1983, str. 25, z późn. zm.; Dz.Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 1, str. 264)

Zmieniające dyrektywę Rady 83/477:

- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2003/18/WE z dnia 27 marca 2003 r. zmieniająca dyrektywę Rady 83/477/EWG w sprawie ochrony pracowników przed ryzykiem związanym z narażeniem na działanie azbestu w miejscu pracy (Dz. Urz. WE L 97, z 15.04.2003, str. 48; ; Dz.Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 4, str. 312)
 - Dyrektywa Rady 91/382/EWG z dnia 25 czerwca 1991 r. zmieniająca dyrektywę 83/477/EWG w sprawie ochrony pracowników przed ryzykiem związanym z narażeniem na działanie azbestu w miejscu pracy (druga dyrektywa szczegółowa w rozumieniu art. 8 dyrektywy 80/1107/EWG) (Dz.Urz. WE 206 z 29.07.1991, str. 16; Dz.Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 1, str. 415)
 - Dyrektywa Rady 98/24/WE z dnia 7 kwietnia 1998 r. w sprawie ochrony zdrowia i bezpieczeństwa pracowników przed ryzykiem związanym z narażeniem na działanie czynników chemicznych przy pracy (czternasta dyrektywa szczegółowa w rozumieniu art. 16 ust. 1 dyrektywy 89/391/EWG) (Dz.Urz. WE L 131 z 5.05.1998, str. 11, z późn. zm.; Dz.Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 3, str. 279)
4. Dyrektywa Rady 87/217/EWG z dnia 19 marca 1987 r. w sprawie ograniczenia zanieczyszczenia środowiska azbestem i zapobiegania temu zanieczyszczeniu (Dz.Urz. WE L 85 z 28.03.1987, str. 40, z późn. zm.; Dz.Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 8, str. 269)
 5. Dyrektywa Rady 89/391/EWG z dnia 12 czerwca 1989 r. w sprawie wprowadzenia środków w celu poprawy bezpieczeństwa i zdrowia pracowników w miejscu pracy (Dz.Urz. WE L 183 z 29.06.1989, str. 1, z późn. zm.; Dz.Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 1, str. 349)
 6. Dyrektywa Rady 91/689/EWG z dnia 12 grudnia 1991 r. w sprawie odpadów niebezpiecznych (Dz. Urz. WE L 377 z 21.12.1991, str. 20, Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, roz. 15, t. 2, str. 78)
 7. Dyrektywa Rady 92/57EWG z dnia 24 czerwca 1992 r. w sprawie wprowadzenia minimalnych wymagań bezpieczeństwa i ochrony zdrowia na tymczasowych lub ruchomych budowach (ósma szczegółowa dyrektywa w rozumieniu art. 16 ust. 1 dyrektywy 89/391/EWG) (Dz. Urz. WE L 245, z 26.08.1992, str. 6, Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, roz.5, t. 2, str. 71)
 8. Dyrektywa Rady 94/33/WE z dnia 22 czerwca 1994 r. w sprawie ochrony pracy osób młodych (Dz.Urz. WE L 216 z 20.08.1994, str.12, z późn. zm.; Dz.Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 2, str. 213)
 9. Dyrektywa 2004/37/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie ochrony pracowników przed zagrożeniem dotyczącym narażenia na działanie czynników rakotwórczych lub mutagennych podczas pracy (szósta dyrektywa szczegółowa w rozumieniu art. 16 ust. 1 dyrektywy Rady 89/391/EWG) (Dz.Urz. WE L 158 z 30.04.2004, str. 50; Dz.Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 5, t. 5, str. 35)
 10. Dyrektywa Rady 1999/31/WE z dnia 26 kwietnia 1999 r. w sprawie składowania odpadów (Dz.Urz. WE L 182 z 16.07.1999, str. 1, z późn. zm.; Dz.Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 4, str. 228)
 11. Decyzja Rady 2003/33/WE z dnia 19 grudnia 2002 r. ustanawiająca kryteria i procedury przyjęcia odpadów na składowiska, na podstawie art. 16 i załącznika II do dyrektywy 1999/31/WE (Dz.Urz. WE L 11 z 16.01.2003, str. 27, Dz.Urz. WE L

- 218 z 23.08.2007, str. 25; Dz.Urz. WE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 7, str. 314).
12. Dyrektywa 2002/96/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 stycznia 2003 r. w sprawie zużytego sprzętu elektrotechnicznego i elektronicznego (WEEE) (Dz.Urz. WE L 37 z 13.02.2003, str. 24, Dz. Urz. WE Polskie wydanie specjalne, roz. 15, t. 7, str. 359)
 13. Dyrektywa 2006/12/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 kwietnia 2006 r. w sprawie odpadów (Dz. Urz. WE L114 z 27.4.2006, str. 9)
 14. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) 1013/2006 z dnia 14 czerwca 2006 r. w sprawie przemieszczania odpadów (Dz. Urz. WE L 190, z 12.07.2006, str. 1)
 15. Rozporządzenie (WE) nr 1907/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie rejestracji, oceny, udzielania zezwoleń i stosowanych ograniczeń w zakresie chemikaliów (REACH) i utworzenia Europejskiej Agencji Chemikaliów, zmieniające dyrektywę 1999/45/WE oraz uchylające rozporządzenie Rady (EWG) nr 793/93 i rozporządzenie Komisji (WE) nr 1488/94, jak również dyrektywę Rady 76/769/EWG i dyrektywy Komisji 91/155/EWG, 93/67/EWG, 93/105/WE i 2000/21/WE (Dz. Urz. WE L 396, z 30.12.2006, str. 1 oraz sprostowanie w Dz. Urz. WE L 136, z 29.05.2007, str. 3)

14. Spis tabel

TABELA 1. BUDOWA CHEMICZNA MINERAŁÓW AZBESTOWYCH	11
TABELA 2. ZASTOSOWANIE MATERIAŁÓW BUDOWLANYCH ZAWIERAJĄCYCH AZBEST	12
TABELA 3. KIERUNKI WYKORZYSTYWANIA AZBESTU	13
TABELA 4. UDZIAŁ POSZCZEGÓLNYCH KLAS SIEDLISK W CAŁKOWITEJ POWIERZCHNI LASÓW ŁUKOWSKICH	24
TABELA 5. LOKALIZACJA I ILOŚĆ WYROBÓW AZBESTOWYCH W GMINIE.....	27
TABELA 6. ILOŚĆ WYROBÓW AZBESTOWYCH W GMINIE W PODZIALE NA STOPNIE INTERWENCJI	29
TABELA 7. LOKALIZACJA SKŁADOWISK MATERIAŁÓW NIEBEZPIECZNYCH W NAJBLIŻSZEJ ODLEGŁOŚCI OD GMINY ŁUKÓW	30
TABELA 8. ROCZNE ILOŚCI ODPADÓW AZBESTOWYCH PRZYJMOWANE NA SKŁADOWISKO W KRAŚNIKU.....	31
TABELA 9. MASA WYROBÓW AZBESTOWYCH W GMINIE W PODZIALE NA STOPNIE INTERWENCJI	33
TABELA 10. STOPNIE PILNOŚCI.....	34
TABELA 11. WSKAŹNIKI MONITORINGU PROGRAMU	40
TABELA 12. HARMONOGRAM REALIZACJI PROGRAMU USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY ŁUKÓW NA LATA 2011 – 2032	41
TABELA 13. KOSZT USUNIĘCIA I UNIESZKODLIWIENIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY ŁUKÓW	47

15. Spis rysunków

RYSUNEK 1. GŁÓWNE RODZAJE AZBESTU	10
RYSUNEK 2. LOKALIZACJA NA POZIOMIE NUTS-1	20
RYSUNEK 3. LOKALIZACJA NA POZIOMIE NUTS-2	20
RYSUNEK 4. LOKALIZACJA NA POZIOMIE NUTS-4	21
RYSUNEK 5. OBSZAR GMINY ŁUKÓW	22
RYSUNEK 6. OBSZARY CHRONIONE	23
RYSUNEK 7. TRASA WYWOZU AZBESTU	31
RYSUNEK 8. MASA I LOKALIZACJA WYROBÓW AZBESTOWYCH	32